

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

MIRJAM KURENT

**NEVLADNE MLADINSKE ORGANIZACIJE V EU PROSTORU –
ŠTUDIJA PRIMERA AEGEE - EUROPE**

DIPLOMSKO DELO

Ljubljana 2008

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

MIRJAM KURENT

Mentorica: doc. dr. Simona Kustec Lipicer

**NEVLADNE MLADINSKE ORGANIZACIJE V EU PROSTORU –
ŠTUDIJA PRIMERA AEGEE - EUROPE**

DIPLOMSKO DELO

Ljubljana 2008

NEVLADNE MLADINSKE ORGANIZACIJE V EU PROSTORU - ŠTUDIJA PRIMERA AEGEE - EUROPE

V diplomskem delu sem preučevala nevladno organizacijo v njenem odnosu do evropske izobraževalne politike. Cilj je bil ugotoviti, ali je nevladna mladinska organizacija zaradi izkazanega interesa odigrala ključno vlogo pri sprejetju in izvajanju programa dejavnosti Evropske skupnosti za študentsko mobilnost (Erasmus). Prav tako je bil namen ugotoviti, kakšen položaj ima nevladna organizacija danes v EU prostoru – mar gre zgolj za opazovalca ali ima dejansko možnost aktivnega sodelovanja pri javnih politikah.

Diplomsko delo temelji na teoretičnih pojmovnih izhodiščih ter študiji primera nevladne organizacije Evropskega združenja študentov (AEGEE) v letih 1986-1987 in danes. Končne ugotovitve kažejo, da nevladna mladinska organizacija sicer ima možnost aktivnega sodelovanja, ki pa je v veliki meri odvisna od kompetenc njenih članov. Kljub začetni domnevi, da je AEGEE bistveno vplival na Erasmus program že v fazi dnevnega reda, se je izkazalo, da temu ni tako. Prav tako ni bil aktivno, temveč le posredno, vključen v izvajanje programa.

Ključne besede: nevladne organizacije, Erasmus program, oblikovanje in izvajanje javnih politik, visokošolska politika

NON-GOVERNMENTAL YOUTH ORGANIZATIONS IN THE EU - CASE STUDY AEGEE - EUROPE

In my diploma thesis I examined a non-governmental organization, related to the European higher-education policy. The goal was to determine whether the non-governmental played a key role because of her interest in the education policy and the implementation of the European Community Action Scheme for the Mobility of University Students (Erasmus programme). As well the purpose was to determine the role of non-governmental youth organization in today's EU context – is she just an observer or does she has a possibility of active cooperation in the field of public policy.

The diploma thesis is based on the theoretical background and includes a case study of the non-governmental organization European youth forum AEGEE in the years 1986-1987. Final conclusions show that the non-governmental organization has a possibility of active cooperation but on the other hand this cooperation is dependent on the members' competences. In spite of the initial presumption that AEGEE had a significant role in the agenda, it turned out that was not the case.

Key words: non-governmental organizations, Erasmus programme, policy-making, policy implementation, higher-education policy

Kazalo

SEZNAM GRAFOV.....	5
SEZNAM KRATIC.....	6
UVOD.....	7
1. METODOLOGIJA.....	9
1.1. CILJI.....	9
1.2. HIPOTEZE.....	9
1.3. METODE IN TEHNIKE.....	11
2. IZOBRAŽEVALNA POLITIKA V EU.....	13
3. OBLIKOVANJE EVROPSKIH POLITIK.....	19
3.1. DNEVNI RED.....	19
3.1.1. Dnevni red in alternativne rešitve.....	21
3.2. IZVAJANJE.....	22
3.2.1. Pristopa od 'zgoraj navzdol' in od 'spodaj navzgor'.....	22
3.3. OBLIKOVANJE JAVNIH POLITIK V EU.....	25
3.3.1. Odnos Komisije do interesnih skupin.....	26
3.3.2. Lobiranje in interesne skupine.....	28
4. NEVLADNE ORGANIZACIJE.....	30
4.1. DRUŠTVO EVROPSKO USMERJENIH ŠTUDENTOV – AEGEE.....	33
4.2. AEGEE IN NJEGOVA POLITIČNA VLOGA V LETIH 1986 - 1988.....	35
4.3. AEGEE DANES.....	36
5. ERASMUS PROGRAM.....	37
5.1. ERASMUS PROBLEMI.....	38
5.2. ERASMUS V SLOVENIJI.....	44
5.3. PRIMERJAVA ERASMUS ŠTUDENTOV V SLOVENIJI IN EVROPI.....	47
6. ZAKLJUČEK.....	50
7. LITERATURA IN VIRI.....	54
7.1. LITERATURA.....	54
7.2. VIRI.....	56
8. PRILOGE.....	60
PRILOGA A: ERASMUS STATISTIKA – ERASMUS ODHAJAJOČI (OUTGOING) ŠTUDENTI.....	60
PRILOGA B: ERASMUS STATISTIKA – PODROČJE ŠTUDIJA.....	60
PRILOGA C: ERASMUS STATISTIKA – ERASMUS PRIHAJAJOČI (INCOMING) ŠTUDENTI.....	61
PRILOGA Č: ERASMUS STATISTIKA – MEDNARODNA PRIMERJAVA.....	62
PRILOGA D: INTERVJU Z FRANCKOM BIANCHERIJEM, PRVIM PREDSEDNIKOM AEGEE-EUROPE.....	65

SEZNAM GRAFOV

Graf 5. 2. 1.: Število slovenskih Erasmus študentov, ki so odšli na študijsko izmenjavo v tujino*	47
Graf 5. 2. 2.: V Slovenijo prihajajoči Erasmus študenti glede na matično državo	48
Graf 5. 3. 3.: Število Erasmus študentov v prvih letih	49
Graf 5. 3. 4.: Erasmus – Slovenija	49
Graf 5. 3. 5.: Erasmus študenti – mednarodna primerjava	50

SEZNAM KRATIC

AEGEE - Evropsko združenje študentov (*fr.* Association des Etats Généraux des Etudiants de l'Europe)

CMEPIUS – Center Republike Slovenije za mobilnost in evropske programe izobraževanja in usposabljanja

DG - Generalni direktorat (*ang.* Directorate General)

EEA - Enoten evropski akt

EGS - Evropska gospodarska skupnost

Erasmus – Program dejavnosti Evropske skupnosti za študentsko mobilnost (*ang.* European Community Action for the Mobility of University Students)

ES - Evropsko sodišče

ESN – Evropska študentska mreža (*ang.* European Student Network)

EU - Evropska unija

Komisija – Evropska komisija

UVOD

Erasmus se je razvil čez meje izobraževalnega programa. Mnogi evropski študenti so prvič dobili možnost bivanja v tuji državi; nastal je družbeni in kulturni fenomen. To je odličen primer, kaj lahko usklajena in dobro koordinirana evropska akcija na področju izobraževanja doseže, ter dokazuje, da imajo koncentrirane evropske akcije večjo dodano vrednost kot pa vsota posameznih odličnih, a neodvisnih pobud. (European Communities 2007: 1)

Program Erasmus je leta 2007 praznoval 20 let uspešnega delovanja. Več kot milijon mladih (natančneje več kot 1.500.000 mladih po podatkih Evropske komisije¹) je v tem obdobju del svojega izobraževanja preživelo v drugi evropski državi. Ideja o študentski mobilnosti se je razvijala vse od konca šestdesetih let dalje, prvič pa je zaživela leta 1987. Prvo leto je bilo na izmenjavi 4.000 študentov, že tretje leto pa se je število povzpelo na kar 28.000 (glej graf 5. 3. 3.). Vidnejšo vlogo pri uveljavitvi in začetku izvajanja programa je poleg Evropske komisije in javnopolitičnih podjetnikov imela tudi t. i. trojka »velikih« - Francija, Nemčija in Velika Britanija, poleg njih pa tudi nevladna organizacija Društvo evropsko usmerjenih študentov AEGEE, kateri nekateri pripisujejo večjo, drugi pa manjšo vlogo.

Izobraževalna politika je na dnevnem redu Evropske unije² že skorajda od samega začetka, z vmesnimi zamrznitvami ter spremembami. Dejstvo je, da je EU primarno nastala zaradi ekonomskega razvoja, ter je bil zato posledično največji napredek namenjen ravno tej sferi javne politike. Izobraževalna politika ima resda skromne predpostavke že v Rimski pogodbi, kar pa je tudi vse, saj se vse do sredine 70-tih let izobraževanju ni posvečalo (velike) pozornosti. Potem se je, tudi zaradi procesa evropske integracije (ki je sicer bil prisoten že dalj časa, a se je začel aktivno razvijati šele z vstopom novih držav v tedanjo EU), zgodil premik. V 80-tih letih je prišlo do velikih sprememb, reorganizacije institucij; večji pomen so pridobile določene institucije znotraj skupnosti, spremenili so se pravni okvirji. Vse naštetu je skupaj

¹ Timeseries Erasmus Student Mobility (number of outgoing students): 1987/88 – 2006/07. Dostopno na <http://ec.europa.eu/education/programmes/llp/erasmus/statisti/table1.pdf> (11. februar 2008)

² V celotnem delu zaradi lažjega razumevanja uporabljam enoten termin (razen, kjer je nujno potrebna uporaba starega termina). EGS in EURATOM pa uporabljam v neposredni povezavi s historičnimi pravnimi dokumenti zaradi lažjega razumevanja, o katerem pravnem subjektu je govora.

odprlo prosto pot tudi javnim politikam, ki niso bile v središču pozornosti. V Evropi so se poleg vsega dogajale velike politične spremembe: obdobje hladne vojne se je bližalo h koncu, na novo je bilo potrebno definirati cilje in usmeritve. Izobraževalna politika je tako prišla na dnevni red z nekoliko drugačno, bolj dodelano usmeritvijo, vendar pa se je še vedno soočala s problemi: na eni strani z različnostjo visokošolskih študijskih sistemov, tako v državah članicah kot tudi v drugih državah, na drugi strani pa s pomanjkanjem denarja. Tudi države članice si med seboj niso bile enotne in enako naklonjene predlogom Evropske komisije. Tematika se je tako znašla v zelo nevhvaležni poziciji, ujeta med dnevnim redom in uzakonitvijo³, ter zato posledično tudi njenim izvajanjem, kajti jasno je bilo, da se mora izvajati, ni pa bilo jasno, kako in s kakšnim finančnim zaledjem. Povrhu vsega je bil problem tudi v tem, da se izobraževalna politika nikoli ni pojmovala kot nekaj, kar bi se moralo reševati na evropski ravni, temveč je bilo to v domeni vsake države članice. Vendar pa je problem vse večje nezaposlenosti bil in je še vedno tesno povezan z izobraževalno politiko. Jasno je postalo, da države ne zmorejo same rešiti problema izobraževalne politike in da je potrebno ukrepati na evropski ravni: poenotiti sistem, zagotoviti enake možnosti za študij in poklicno usposabljanje vsem državljanom ter jim omogočiti aktiven vstop na trg delavne sile.

Izobraževalna politika je postala del skupne evropske politike šele z Maastrichtsko pogodbo o EU, pred tem pa je bilo samo nekaj izobraževalnih tematik, ki so bile povezane s skupnim trgom, omenjenih v Rimski pogodbi⁴. Izobraževanje je postalo del skupne evropske politike v 70-tih letih, vendar ne v pomenu kot ga poznamo danes, saj je bilo največ akcij namenjenih poklicnemu izobraževanju. Ko pa je postalo jasno, da se EU širi in da je tudi izobraževanje mladih pomemben del v kreiranju skupne ekonomske politike, je v duhu evropske integracije (tudi izobraževanje) dobilo svoje mesto na evropskem odločevalskem redu.

Javnopolitični podjetniki so lobirali vsak na svoj način, v igro se je vključila tudi komaj dobro ustanovljena nevladna mladinska organizacija, ki je uspešno izvajala pritisk na

³ Tu je mišljena odločitev Sveta EU, ki je zavezujoča za države članice.

⁴ (1957) Pogodba o ustanovitvi Evropske gospodarske skupnosti; bolj znana kot prva rimska pogodba, zato uporabljam ta izraz. Podpisana 1957, v veljavi od 1. 1. 1958

določene ključne osebe v tem procesu. Rezultat slednjega je danes 20 let obstoječi in več kot uspešen program Erasmus, ki je presegel meje EU.

Ali je bila skupina študentov res tista, ki ji je uspelo prepričati francoskega predsednika v 80-tih letih prejšnjega stoletja v pomembnost izvajanja programa? In če da: ker je bila ta nevladna mladinska organizacija komaj na začetku svoje poti, kaj je bil glavni razlog? Navsezadnje bi Francija lahko kot ena izmed držav »velike trojice« zavrnila srečanje z mladimi ter ubrala čisto drugačno politiko.

1. METODOLOGIJA

1.1 Cilji

Zanima me, na kakšen način se je nevladna organizacija vključila v proces oblikovanja izobraževalne politike v primeru Erasmus programa. Cilj diplomske naloge je raziskati vlogo nevladne mladinske organizacije AEGEE v javnopolitičnem procesu, predvsem v fazi oblikovanja in sprejemanja Erasmus programa, ter posledično tudi njegovega izvajanja. Zlasti želim prikazati posebnost igralca, ki ima posredniško vlogo, pred samim začetkom izvajanja programa. Na prepričanje, da gre za posredništvo, me napeljuje dejstvo, da AEGEE niti ne izvaja niti ne sodeluje pri izvajanju Erasmus programa.

Ker pa izhajam iz predpostavke, da je Erasmus program eden izmed najuspešnejših programov Evropske unije, bom analizirala tudi stanje v Sloveniji: ali lahko trdimo tudi za Slovenijo, da je program uspešen.

1.2 Hipoteze

Moje raziskovalno vprašanje bo izhajalo iz dejstva, da je Erasmus program eden najuspešnejših na področju politike izobraževanja EU. Zato me bo zanimalo, ali je mladinska nevladna organizacija AEGEE pripomogla k uspešnemu izvajanju programa in v kolikšni meri je mladinska nevladna organizacija vplivala na procese, ki trajajo še danes.

Hipoteza 1: AEGEE je kot mladinska nevladna organizacija zaradi lastnih interesov vplivala na oblikovanje in izvajanje Erasmus programa. Pri tem je zaradi narave problema delovala od (sub) spodaj navzgor in pripomogla, da je Erasmus program iz dnevnega reda prešel v izvajanje.

Podhipoteza:

Ker je javnopolitična tematika že bila na dnevnem redu, se je mladinska nevladna organizacija težje vključila v proces odločanja in izvajanja.

Na tem mestu je potrebno opredeliti, kaj javno političen problem je. Kot pravi Kotarjeva (2002: 52), so se javne politike začele razvijati zaradi nerešenih problemov v družbi. Zato je bilo potrebno najti odgovor na potrebe in probleme.

Lester in Steward (v Lajh in Kustec Lipicer 2002: 33) pravita, da mora tematika, ki želi pristati na dnevnem redu, vsebovati vsaj katerega izmed naslednjih elementov:

- ni je več mogoče ignorirati;
- obstaja nevarnost, da povzroči škodo;
- je emocionalno nabita in zato pritegne medije;
- ima širši družbeni vpliv;
- vsebuje vprašanja, ki so povezana z odnosi moči in legitimnosti;
- je aktualna (ibid).

Vendar kot pravita Hogwood in Gunn (ibid), je na koncu vse še vedno odvisno od igralcev, ki oblikujejo dnevni red. Poskušala bom dokazati, da se je program Erasmus začel izvajati ravno zaradi interesne skupine, kateri so državni igralci priznali vlogo pri oblikovanju javne politike.

Na tem mestu je potrebno omeniti, da bi tematiko lahko preučevala v konceptu javnopolitičnega omrežja, vendar pa zaradi osredotočenosti na samo nevladno organizacijo ta koncept ni najbolj ustrezen. Kajti s konceptom preučujemo odnose med igralci v omrežju, ki oblikujejo procese oblikovanja in izvajanja politik (Kustec Lipicer 2002: 69). Mene pa ne bodo zanimali toliko odnosi med vsemi igralci, temveč en igralec in njegov odnos do ostalih igralcev.

Hipoteza 2: AEGEE je kot posredni igralec pripomogel k pričetku implementacije Erasmus programa, vendar pa pri sami implementaciji ni sodeloval, saj so za to zadolžene nacionalne agencije.

V literaturi posredni igralec še ni bil omenjen, zato gre pravzaprav za uvedbo morebitnega novega tipa igralca, katerega vloga je bila sicer majhna, a po drugi strani pomembna, saj je odločilno vplival na dejansko izvajanje programa. Hipotezo bom dodatno utrdila s prikazom Erasmus programa v Sloveniji.

Zanimalo me bo, kakšno (odločilno) vlogo je v procesu sprejetja programa igrala omenjena organizacija in ali je njena relativno pozna vključitev predstavljala kakšne probleme, ali pa je bila to njena prednost. Nadalje me bo zanimala tudi njena kasnejša vloga pri oblikovanju politik.

Kot pravi Kotarjeva (2002: 50), je »proces oblikovanja in izvajanja javnih politik zelo kompleksen.« Ta kompleksnost se vidi po naravi procesa, ki je lahko bodisi konflikten bodisi kooperativen; ni nujno, da si bodo faze procesa sledile v točno določenem zaporedju in samo enkrat, in nenazadnje, igralci nastopajo na različnih ravneh. Pri tem je potrebno tudi upoštevati, da mladinska nevladna organizacija AEGEE sodi med civilne igralce in zato ni avtomatično vključena v proces odločanja in oblikovanja, temveč ji morajo to vlogo priznati relevantni javnopolitični igralci.

1.3 Metode in tehnike

Uporabljena metodologija:

- **analiza in interpretacija sekundarnih virov**: z analizo obstoječe strokovne literature sem si ustvarila sliko o javnopolitičnem problemu in na podlagi prebranega postavila teoretska izhodišča.

- **analiza (pravnih) primarnih virov** mi je bila v veliko pomoč pri razumevanju pravne podlage, ki je bila potrebna za nastanek in uveljavitev predlaganega programa: Rimska pogodba kot osnovna pogodba, na kateri je bila osnovana tedanja Evropska gospodarska skupnost, ter kasnejše pogodbe (pa tudi odločitve Sveta EU, Bela knjiga, poročila Komisije, itd.). V dokumentih bom poiskala stične točke izobraževalne politike, ekonomije, mladih in družbe.

- **metoda družboslovnega intervjuja.** Intervju je metoda, s katero pridemo neposredno do empiričnih podatkov. Poznamo strukturirane in nestrukturirane intervjuje. Prvi so lahko bodisi zaprti (enoznačni odgovori) ali pa polzaprti (poleg izbire enega od odgovorov tudi možnost lastnega odgovora). Nestrukturirani pa nam omogočajo pridobiti bistveno več podatkov, saj nam je vnaprej znana samo tema intervjuja. Slabost takšnega intervjuja je predvsem v tem, da lahko na intervjuvanca vplivamo (Bučar in ostali 2002: 33). Sama sem se odločila za slednji intervju (z ustanoviteljem nevladne organizacije Franckom Biancherijem), in sicer predvsem zato, ker ni bilo mogoče postavljati zaprtih vprašanj, saj je bilo potrebno tudi orisati zgodovinsko ozadje vpletenega akterja. In kar je še zelo pomembno, z intervjujem pridobimo podatke, ki uradno niso še nikjer zabeleženi.

- **študija primera.** Zanimalo me bo predvsem obdobje od predloga pa do končnega sprejetja programa. Za razumevanje celotne politike pa bom orisala premike na področju izobraževalne politike od podpisa Rimskih pogodb dalje. Pri študijah primerov je možen ekstenzivni in intenzivni način raziskovanja (Bučar in ostali 2002: 31). Sama bom uporabila intenzivni način, saj se bom osredotočila samo na eno enoto analize. Zavedam pa se nevarnosti omenjenega raziskovanja, da ne morem posploševati samo na enem primeru (ibid). S študijo primera želim pokazati, da se je Erasmus program uspešno razvil tudi v Sloveniji ter je veliko doprinesel k razvoju izobraževalne politike.

V diplomskem delu bom poskušala odgovoriti na raziskovalno vprašanje, ali lahko civilno-družbeni igralec v fazi med dnevnim redom in uzakonitvijo politike odločilno vpliva na sprejetje javne politike.

Delo bo vsebinsko razdeljeno na štiri večje sklope, znotraj katerih bom predstavila teoretska izhodišča in se nato navezala na konkreten primer.

Najprej bom orisala izobraževalno politiko v EU v obdobju od 1957-1985, s posebnim poudarkom na pravnih dokumentih. Nato bom predstavila razliko med procesom oblikovanja in izvajanjem javnih politik, ter dejavnike, ki vplivajo na oblikovanje dnevnega reda. Zanimalo me bo, kakšne možnosti imajo nevladne organizacije pri oblikovanju javnih politik.

Zatem bom poskušala razjasniti pojem nevladnih organizacij, saj obstaja v literaturi mnogo različnih idej in pogledov, kaj nevladne organizacije so. V času demokracije imajo nevladne organizacije večinoma pozitivno konotacijo, hkrati pa so aktivni igralci (tudi) na prizorišču javnih politik. Ker je termin nevladne organizacije zelo širok, saj v literaturi zasledimo različne vrste kot so neprofitne, prostovoljne, mladinske, ipd., se bom posvetila raziskovanju mladinske nevladne organizacije, ki bo v nadaljevanju predmet mojega preučevanja. Podrobneje se bom posvetila nevladni mladinski organizaciji Evropsko združenje študentov (AEGEE), njenemu nastanku in njenim ciljem. Na tem mestu je potrebno obrazložiti, zakaj sem si izbrala ravno AEGEE. Javnosti AEGEE predstavlja kot enega svojih največjih uspehov ravno Erasmus program, saj je AEGEE uspešno lobiral za izvajanje Erasmus programa. Drugi pomemben razlog za izbiro pa je dejstvo, da so v 80-tih letih nevladne organizacije predstavljala družbena gibanja, ki so imela velik politični kapital (kar lahko rečemo tudi za AEGEE, saj je njen ustanovitelj danes predsednik stranke, ki se poteguje za vstop v Evropski parlament na naslednjih evropskih volitvah), vendar pa jim niso bile vedno dane možnosti oblikovanja in sodelovanja pri Erasmus programu.

V zadnjem poglavju bom analizirala največje probleme Erasmus programa ter njihovo reševanje. Pogledala bom statistiko Erasmus programa v Sloveniji: koliko slovenskih študentov se je udeležilo Erasmus izmenjave ter koliko tujih študentov je prišlo na študij v Slovenijo.

Nato pa bom v zaključku povzela bistvene ugotovitve diplomskega dela ter bodisi zavrnila ali sprejela hipoteze.

2. IZOBRAŽEVALNA POLITIKA V EU

Si c'était à refaire je commencerais par l'éducation.

Če bi moral začeti ponovno, bi začel z izobraževanjem. (Jean Monnet)

Prve zametke visokošolske politike najdemo že leta 1955, ko so se tedanji zunanji ministri Francije, Nemčije, Belgije, Italije, Luksemburga in Nizozemske zbrali na konferenci v Messini, kjer je bil njihov glavni cilj poiskati in vzpostaviti temelje za evropsko integracijo. Na tem srečanju so Nemci predlagali ustanovitev Evropske

univerze, katere ustanoviteljica bi bila EGS. Nad idejo niso bili vsi navdušeni, vendar pa so se maja 1956 strinjali, da se predloge iz tega srečanja zapiše v Rimsko pogodbo (Corbet, 2003: 317). Tako je 9. člen druge Rimske pogodbe rezultat srečanja v Messini in prvi pokazatelj skupne izobraževalne politike: »ustanovi se institucija z univerzitetnim statusom.«⁵

Preseneča dejstvo, da je bila omemba univerze zapisana v pogodbi, ki je ustanovila Evropsko skupnost za atomsko energijo (EURATOM) in ne v Evropski gospodarski skupnosti, kot bi pričakovali. Razlog, zakaj se ustanovitev univerze omenja v drugi Rimski pogodbi, najdemo v že omenjenem členu, saj države članice želijo izobraževati strokovnjake na področju jedrske energije, rud in drugih goriv. Hkrati pa pogodba ne ponudi rešitve, kako bi do univerze prišlo in kakšen bo način njenega delovanja, saj naj bi to določil (prav tako zapisano v 9. členu) »Svet s kvalificirano večino na predlog Komisije.«⁶ Corbettova (2003: 326) ravno v tej ideji vidi pomembne zametke visokošolske politike na evropskem nivoju, hkrati pa tudi razvijanje demokratičnih vrednot in disperzije znanja.

Že 1961 se je pokazalo, da imajo države članice vsaka svoj nacionalni sistem izobraževanja, zato je težko prišlo do dogovora med njimi glede nalog, ki naj bi jih novo ustanovljena institucija imela. Hallstein, takratni predsednik Komisije, je videl univerzo kot »najmogočnejšo formo kulturne institucije, ustanovljeno z evropsko zavestjo« (v Corbett 2003: 318). Univerze same so močno podpirale idejo mobilnosti in izmenjav na evropskem nivoju, kar je bilo tudi zapisano v poročilu o Evropski univerzi (Corbett 2003: 219).

Prvi pozitiven premik najdemo v odločitvi Sveta EU (1963), ki se nanaša na izvajanje skupnih politik v poklicnem usposabljanju. Ta že na začetku omenja prost pretok delavcev in svobodno izbiro tako poklica kot tudi kraja usposabljanja, »ker so naslednja

⁵ Pogodba o ustanovitvi Evropske skupnosti za atomsko energijo, podpisana v Rimu 25. 3. 1957 (11957A). Dostopno na http://www.svez.gov.si/si/dejavnosti/prevajanje/primarna_zakonodaja_eu/primarna_zakonodaja_evropski_h_skupnosti/ (2. februar 2007)

⁶ Pogodba o ustanovitvi Evropske skupnosti za atomsko energijo, podpisana v Rimu 25. 3. 1957 (11957A). Dostopno na http://www.svez.gov.si/si/dejavnosti/prevajanje/primarna_zakonodaja_eu/primarna_zakonodaja_evropski_h_skupnosti/ (2. februar 2007)

splošna načela pomembna za sedanje gospodarske in socialne razmere v Skupnosti in ker bi se zaradi spreminjajočih se zahtev v Skupnosti pozneje lahko vse bolj krepila».⁷ Corbettova (2003: 324) pravi, da so tedanji javnopolitični podjetniki poklicno izobraževanje videli v luči razvoja izobraževalne politike. Eden takih je bil tudi vodja izobraževalnega oddelka Hywel Ceri Jones, ki je menil, da bo »kakaršen koli nov program o izobraževanju striktno medvladni in nedinamičen« (Corbett 2003: 17), zato je bil prepričan, da Komisijo lahko prepriča le indirektno, preko poklicnega usposabljanja.

Corbettova izhaja iz predpostavke, da so za razvoj izobraževalne politike ključne določene osebe v določenem obdobju EU, t.i. *javnopolitični podjetniki* (policy entrepreneurs). Njihova naloga je, da potisnejo problem, ki je že na dnevnem redu, proti odločitvi ter hkrati tudi vplivajo na institucije, ki imajo zakonodajno moč. Sposobnosti, ki jih mora dober javnopolitičen podjetnik imeti, so: kreativnost, pretkanost in kritičnost, znanje in vztrajnost, saj je njegova glavna naloga 'omehčati' politične skupnosti in javnost; se pogajati, ko je potrebno, ter predvsem zaznati priložnosti (Corbett 2005: 18).

V 60. in 70. letih sta se razvila dva pristopa, ki sta razlagala, zakaj je potrebno visokoškolskemu izobraževanju dati prednost. Argument delovne sile je zagovarjal, da je, v vse hitreje razvijajoči se ekonomski in tehnološki družbi, potreben visoko izobražen kader. Na drugi strani pa je sociološki pristop izpostavil, da si večji del prebivalstva zasluži možnost visokošolskega izobraževanja. Iz teh pogledov je bila izobraževalna politika pojmovana kot javno dobro, zato se je morala na potrebe odzvati tudi politika (Hackl 2001: 3-4).

EU je vse do konca 70. let stagnirala na področju izobraževanja. Prva leta po koncu vojne so bila namenjena predvsem spravi med narodi in popravljanju posledic, ki jih je pustila vojna na gospodarskem in družbenem področju. Še največjo pozornost v tem času je namenila poklicnemu izobraževanju, iz katerega se je kasneje razvil program

⁷ Sklep Sveta 63/266/EGS z dne 2. aprila 1963 o splošnih načelih za izvajanje skupne politike v poklicnem usposabljanju. (63/266/EEC). Dostopno na http://www.ilo.org/public/english/employment/skills/hrdr/instr/eu_13.htm (10. junij 2007)

mobilnosti. Vendar pa, če je EU želela postati ekonomsko in socialno dobro stoječa (razvita) unija, je morala premik narediti tudi na področju izobraževanja mladih.

Brouwer (v Evropska Komisija 2004: 20) obdobje pred programom Erasmus deli na tri dele:

1. *Obdobje naključnega sodelovanja (1951-1972).*
2. *Pripravljalna faza evropskega sodelovanja na področju izobraževanja (1972-1977).*
3. *Prva faza implementacije izobraževalnih programov, temelječa na medvladnem sodelovanju (1977-1986).*

Medtem ko Brouwer prvo obdobje pojmuje zgolj kot vladne aktivnosti, kjer je prevladoval t.i. *laissez-faire* pristop, je drugo obdobje že mnogo bolj pomembno, saj so se zgodili nekateri veliki premiki. Eden večjih je zagotovo prevlada izobraževalnih motivov nad ekonomskimi argumenti v oblikovanju legitimacije za nekatere nadnacionalne akcije. V tem obdobju se je začela namenjati večja pozornost izobraževalni politiki, saj je bilo potrebno premisliti o harmonizaciji nacionalnih sistemov znotraj EU ter tudi o tesnejšemu sodelovanju: vse s ciljem evropske integracije.

Leta 1974 so se dogovorili o prednostnih temah, v katerih bodo sodelovali:

- promocija tesnejših odnosov med različnimi izobraževalnimi sistemi v Evropi;
- povečano sodelovanje med visokošolskimi institucijami;
- boljše možnosti za priznavanje diplom in časa študija;
- spodbujanje prostega pretoka učiteljev, študentov in raziskovalcev, predvsem z odstranitvijo administrativnih in družbenih ovir ter z učenjem tujih jezikov (Corbett 2003: 321).

Prva prelomna točka je bilo leto 1976, ko je bil sprejet Akcijski program⁸ na področju izobraževanja, ki je osnoval glavne cilje evropske izobraževalne politike: doseganje enakih možnosti za brezplačen dostop do vseh oblik izobraževanja, izboljšanje učenja

⁸ Resolucija Sveta in ministrov za šolstvo, zbranih na Svetu dne 9. februarja 1976, vključujoč akcijski program na področju izobraževanja. Official Journal C 038 , 19/02/1976. Dostopno na: http://eur-lex.europa.eu/smartapi/cgi/sga_doc?smartapi!celexapi!prod!CELEXnumdoc&numdoc=41976X0219&m odel=guichett&lg=en (10. junij 2007).

tujih jezikov, promocija tesnejših odnosov med različnimi izobraževalnimi sistemi v Evropi (Evropska Komisija 2004: 20). Akcijski program, ki so ga sprejeli na srečanju Sveta EU in ministrov za izobraževanje, pojmujemo kot res pravi začetek aktivne izobraževalne politike.

V letih 1977-1987, ko se je razvijala pobuda za Erasmus program, je želela Komisija predvsem:

- vzpostaviti rast študentov, ki bi del svojega študija opravili v državi članici in bi jim bil ta čas študija priznan;
- narediti raziskavo med diplomanti, ki so imeli neposredno izkušnjo sodelovanja znotraj EU, kar bi bila osnova za nadaljnje poglobljene družbene in ekonomske odnose v EU;
- poglobiti vezi med državljani držav članic, s posebnim poudarkom na konceptu Evropa državljanov (Corbett 2003: 324).

Slovesna deklaracija o EU je omenjala zavzemanje za evropsko integracijo ter vzpodbujanje mladih na področju dela in izobraževanja. Tako je med drugimi na področju kulturnega sodelovanja izpostavila tesno sodelovanje med ustanovami na področju visokega šolstva, vključno z izmenjavo študentov in profesorjev. Iz deklaracije lahko razberemo tudi zaznavo problema brezposelnosti, ki je tesno povezan z ekonomskim razvojem. Ministri držav članic so bili prepričani, da je to moč rešiti tudi z izmenjavo izkušenj, še posebno med mladimi ljudmi, ter s spodbujanjem učenja jezikov držav članic:

[3.3. Kulturno sodelovanje

S težnjo po dopolnitvi akcije Skupnosti in poudarkom, da (ob upoštevanju članstva njihovih držav v Svetu Evrope) ohranjajo svojo močno podporo vpletenosti v kulturne aktivnosti Skupnosti, se voditelji držav ali vlad strinjajo, da promovirajo, spodbujajo in olajšujejo sledeče, upoštevajoč ustavna določila vsake posamezne države: razvijanje dejavnosti Evropske fundacije in Evropskega univerzitetnega inštituta v Firencah; tesnejše sodelovanje višješolskih ustanov, vključno z izmenjavami profesorjev in študentov; okrepljena izmenjava izkušenj, zlasti med

mladimi; razvijanje poučevanja tujih jezikov držav članic Skupnosti.]⁹

V 80-tih letih se je razvila pobuda, imenovana Evropa državljanov. Kot so v njej zapisali, mora EU odgovoriti »na pričakovanja državljanov Evrope, tako da sprejme ukrepe, ki bodo okrepili in promovirali njihovo identiteto in njihovo sliko tako sodržavljanom kot vsemu svetu.«¹⁰

Komisija je prav tako v Slovesni deklaraciji o EU jasno izrazila glavni politični cilj, ki je bil usmerjen na EEA in kjer bi EU ne poznala meja, saj bi se vsak lahko prosto gibal, študiral ali živel, kjer bi želel, brez da bi prihajalo do kakršnih koli administrativnih preprek ali upočasnitev:

[1. Cilji

1.3. Da bi zagotovili vedno večjo solidarnost in združeno delovanje, mora biti konstrukcija Evrope bolj jasno usmerjena proti skupnim političnim ciljem, proti bolj učinkovitim procesom odločanja, proti večji povezanosti in tesnejšemu usklajevanju različnih vej delovanja in proti iskanju skupnih politik na vseh področjih skupnih interesov, tako znotraj Skupnosti kot tudi v odnosih do tretjih držav.]¹¹

Dogovorili so se, da je potrebno rešiti naraščajočo inflacijo ter doseči ekonomsko rast v državah članicah. Da bi to dosegli, je bilo potrebno graditi na mladih in jim omogočiti boljše študijske pogoje, ki jim bodo prinesli nove izkušnje ter večjo kompetitivnost na delovnem trgu:

[...pomembnost sledečim politikam: 1.1 Vsesplošni ekonomski strategiji Skupnosti za borbo proti nezaposlenosti in inflaciji ter za promoviranje zblíževanja stanja ekonomskega razvoja vseh držav članic. Prednost je potrebno dati spodbujanju produktivnih investicij in izboljšanju konkurenčnosti kot osnovi za ustvarjanje trajnih delovnih mest, doseganju trajne ekonomske rasti in zmanjševanju

⁹ Evropski svet (1983): Slovesna deklaracija o Evropski uniji EC 6/1983. Dostopno na: <http://aei.pitt.edu/1788/> (10. junij 2007).

¹⁰ Evropski svet (1986). *Evropa državljanov*. COM (86) 371. Dostopno na http://aei.pitt.edu/1784/01/peoples_europe_COM_86_371.pdf (10. junij 2007).

¹¹ Evropski svet (1983). *Slovesna deklaracija o Evropski uniji*. EC 6/1983. Dostopno na <http://aei.pitt.edu/1788/> (10. junij 2007).

brezposelnosti. V tem kontekstu je, tako v Skupnosti kot tudi na državni ravni, potrebno izvesti učinkovite akcije s socialnega področja za znižanje brezposelnosti, s posebnim poudarkom na specifični akciji mladih ...»¹²

Na drugem srečanju ad hoc ustanovljenega odbora Evropa državljanov, junija 1985, je bilo podanih še nekaj predlogov za nadaljnje ukrepe na političnem, kulturnem in socialnem nivoju, med njimi tudi možnost mobilnosti za mlade znotraj EU. Slednje je le še pokazatelj več, da je mobilnost (bila) ena izmed prioritet.

Komisija je jasno apelirala na Svet EU, naj čimprej sprejme predlagani program za mobilnost mladih: »Komisija je prišla na dan s predlogi za mladinske in študentske izmenjave. Ti so bili narejeni, da olajšajo takšne izmenjave in prispevajo k Evropi državljanov. Svet, ki je ravnokar odobril program COMETT – na osnovi finančnega dogovora, ki je omejeval ta cilj – mora čimprej potrditi tudi programa YES in Erasmus« (Corbett 2003: 322).

Do podpisa je, po sedemnajstih mesecih od vložitve predloga, prišlo junija 1987 in že istega leta se je program pričel izvajati. Vendar pa je šele Maastrichtska pogodba (1992) dokončno razrešila vprašanja glede legislacije in finančnih virov (Corbett 2003: 325).

Na tem mestu še velja omeniti, da je Maastrichtska pogodba oblikovala politiko treh stebrov, ki se ločijo glede na področje delovanja. Izobraževalna politika EU spada v prvi steber, ki zajema večino skupinskih politik in je pod pristojnostjo Sveta, Komisije in Parlamenta. Drugi steber zaobjema skupno zunanjo in varnostno politiko, kjer Svet sprejema odločitve sam. Tretji steber pa predstavlja policijsko in sodno sodelovanje, kjer ima prav tako Svet izključno moč o sprejemanju odločitev.

3. OBLIKOVANJE EVROPSKIH POLITIK

3.1 Dnevni red

¹² Evropski svet (1983). *Slovesna deklaracija o Evropski uniji*. EC 6/1983. Dostopno na <http://aei.pitt.edu/1788/> (10. junij 2007).

Ko govorimo o dnevnem redu, moramo najprej razčistiti, kaj dnevni red je, nato pa, kdo sploh ima ključno vlogo pri oblikovanju dnevnega reda.

Javnopolitičen proces delimo na pet faz: oblikovanje dnevnega reda, oblikovanje alternativnih rešitev, uzakonitev izbrane rešitve, izvajanje ter vrednotenje javne politike (Fink Hafner 2002: 23). Ko namreč politični odločevalci uzakonijo neko javno politiko, se le ta ne more izvrševati kar sama od sebe, temveč jo praviloma izvaja izvršna oblast, ki pa izvajanje lahko prenese tudi na druge igralce (ibid).

Preden se torej neka javna politika uzakoni, mora najprej priti na dnevni red političnih institucij. Gre pravzaprav za prepoznavanje javnopolitičnega problema, ki ga je potrebno v družbi rešiti. Pri tem je ključno, kdo problem zazna in kdo se za njegovo rešitev zavzema. Ali povedano drugače: če bodo nek problem kot javnopolitičnega prepoznali nosilci politične moči, se bo le ta hitreje znašel na dnevnem redu, kot pa če bo pobuda prišla s strani civilne družbe. Oblikovanje dnevnega reda je zato izjemnega pomena, saj razkrije porazdelitev moči v družbi (Lajh in Kustec-Lipicer 2002: 30).

Grdešić (1995) zainteresirane oblikovalce dnevnega reda deli na državne in nedržavne igralce. Med prve šteje politični vrh, politične zastopnike, državno birokracijo in javnopolitične podjetnike. Nedržavne igralce pa, po njegovem, predstavljajo interesne skupine, politične stranke, znanstveniki in strokovnjaki ter mediji. Znotraj nedržavnih igralcev največjo vlogo pripisuje prav interesnim skupinam in političnim strankam, vendar imajo slednje nekoliko drugačno vlogo, saj nastopajo na volitvah ter tako oblikujejo politično klimo.

Beseda dnevni red ima več pomenov, Kingdon (1995) pa jo razume kot spisek problemov, katerim morajo vladne oblasti nameniti posebno pozornost in reševanje. Nadalje dnevni red loči na t.i. *vladni* dnevni red ter *odločevalski* dnevni red. Bistvena razlika med njima je, da vladni spisek vsebuje subjekte, ki rabijo pozornost, medtem ko se na odločevalskem znajdejo subjekti, za katere se bo že (ne)sprejela neka odločitev (Kingdon 1995: 4).

Na nastanek dnevnega reda vpliva več dejavnikov:

- a) *naravni problemi*;

- b) *razvoj nove tehnologije in znanj*: pojavi se več vprašanj, ki so potrebna razmisleka: v kolikšni meri so ideje nepristranske in ali učinkovito vplivajo na udeležence? Katerih vrednot se dotakne tekom procesa ter koliko so ljudje motivirani za spremembe? Kako sprejemajo nove ideje, glede na primere podobnih situacij?
- c) *političen vpliv*: nihanje nacionalne volje, spremembe javnega mnenja, rezultati volitev, ipd. (Kingdon 1995: 17).

Eno večjih vlog pri nastanku dnevnega reda imajo med nedržavni igralci ravno interesne skupine. Ta njihova vloga je pravzaprav dvojna in večinoma bolj v smeri negativne blokacije. Interesne skupine namreč pogostokrat želijo ohraniti ugodnosti, ki jih že imajo, zato blokirajo nove ideje, zaradi katerih bi se jim te ugodnosti zmanjšale ali celo odvzele (Kingdon 1995: 49). Seveda pa imajo interesne skupine pozitiven vpliv in bolj ko se mobilizirajo (pisanje pisem, pošiljanje delegacij, širjenje zavezništev), več možnosti imajo, da bodo uradniki prisluhnili njihovim problemom.

3.1.1 Dnevni red in alternativne rešitve

Tudi neodločanje je sestavni del dnevnega reda. Glavni igralci so tisti, ki imajo na to največji vpliv, saj je v njihovem interesu, ali se bo o določenem družbenem problemu razpravljalo ali ne. Grdešić (1995: 86-87) meni, da je glavna komponenta neodločanja ravno politična moč. Le ta pa se kaže na dva načina: posredno in neposredno. Pri posrednem so uporabljeni določeni mehanizmi množičnih medijev, simbolov; politične asociacije, ki krepijo vladajočo oblast; medtem ko gre pri neposrednem načinu za odprt političen spopad.

V procesu oblikovanja javnih politik je dnevni red med pomembnejšimi, če ne celo najpomembnejši, saj le ta določi, kaj in o čem se bo odločalo. Elite so tiste, ki odločajo, ali se bo nek družbeni problem identificiral za pomembnega. Družbene skupine, ki želijo svoj problem uvrstiti na dnevni red, pa morajo imeti dostop do odločevalcev; najpogosteje je v igri lobiranje. Za zagotovitev prihoda tematike na dnevni red je bistvenega pomena, da problem zajema širšo javnost in ne le nek ozek krog ljudi (Lajh in Kustec Lipicer 2007: 140).

Kot pravi Grdešić (1995: 87), proces oblikovanja prinese različne rezultate in sicer kot:

- a) uspešno umestitev problema na dnevni red, ter s tem sprejetje javnopolitičnih odločitev za rešitev problema;
- b) sicer uspešno umestitev na dnevni red, vendar pa delni (ne)uspeh pri rešitvah problema;
- c) neuspeh, ker se problem sploh ni uspel uvrstiti na dnevni red.

3.2 Izvajanje

Evropske institucije ustvarjajo evropsko zakonodajo, vendar to še ne pomeni, da jo tudi izvajajo. Ta del je v večji meri prepuščen državam članicam, predvsem njihovim vladam v sodelovanju z institucijami. Komisija, kot najvidnejši predstavnik izvršne oblasti, ima omejeno moč izvajanja javnih politik. Od daleč opazuje in nadzoruje izvajanje regulativ in direktiv; postavlja osnovna pravila, na katerih gradijo naprej nacionalne vlade; v redkih primerih pa celo podaja navodila. Cini (2003: 351) poleg omenjenega navaja še, da je glavna funkcija Komisije zagotoviti državnim igralcem, da svoje politične agende ne predstavljajo kot vsesplošen evropski interes.

Ob tem je potrebno razumeti zgodovinsko ozadje: na začetku EU je več pogodb opredeljevalo naloge posameznih institucij in držav članic. Nemogoče je (bilo) pričakovati, da bo Komisija aktivna ter opravljala naloge prav v vseh pogledih javnopolitičnega procesa.

Cini (2003: 352) loči med direktnim in indirektnim izvajanjem, katerega deli na dve stopnji, saj je v prvi fazi potrebna vključitev oz. prenos direktive v nacionalno zakonodajo (zakonodajna implementacija). Druga faza je t.i. 'zemeljsko' oz. praktično izvajanje, ki se pravzaprav nanaša na uzakonitev direktive. Gledano strogo, nacionalne vlade ne nosijo odgovornosti za drugo fazo, saj je le ta dodeljena raznim agencijam. Toda le dobro sodelovanje med njimi je ključno za uspešno uzakonitev.

3.2.1 Pristopa od 'zgoraj navzdol' in od 'spodaj navzgor'

Izvajanje javnih politik se praviloma preučuje na študijah primera, saj tako vidimo razlike, ter zakaj je prišlo do (ne)uspeha. Ločiti je potrebno dva pristopa: od zgoraj

navzdol (*top-down*) in od spodaj navzgor (*bottom-up*). Prvi se nanaša na kontrolo, ki jo izvajata Komisija in Evropsko sodišče. Bistvo pristopa od zgoraj navzdol leži v tem, da morajo tisti, ki so napisali in sprejeli zakonodajo, voditi tudi njeno izvajanje (Cini 2003: 355).

Van Meter in Van Horn (v Hill 2003: 46) menita, da izvajanje javnih politik vsebuje akcije, ki jih izvajajo javni in privatni posamezniki ali skupine, in so usmerjene na doseg ciljev.

Ker direktive prihajajo z vrha, je prav, da obstaja kritičen dvom v njih. Sabatier (v Hill 2003: 49) izpostavi naslednja vprašanja:

1. *Do katere mere so bile akcije izvajanja uradne in kako so bile ciljne skupine skladne s to javnopolitično odločitvijo?*
2. *Do katere mere so bili cilji pridobljeni skozi čas; do katere mere so bili učinki skladni z cilji?*
3. *Kateri so bili glavni dejavniki, ki so vplivali na javnopolitične učinke in vplive, ki so bili relevantni tako za uradno politiko kot za druge vpletene?*
4. *Kako se je javna politika spreminjala skozi čas na podlagi izkušnje?*

Sabatier nam s tem pokaže bistveno razliko med javnopolitičnem izvajanjem in javnopolitično ureditvijo, hkrati pa v zadnjem vprašanju zasledimo tudi nekakšno povpraševanje po povratni informaciji, kako je proces izvajanja javnih politik uspel.

Tako kot Cini, sta tudi Hogwood in Gunn (v Hill 2003: 50) mnenja, da javne politike ustvarjajo demokratično izvoljeni voditelji. Odločevalcem in načrtovalcem javnih politik ponujata nekaj nasvetov za njihovo uspešno izvajanje. Med drugim pravita, da naj javna politika temelji na teoriji vzroka in posledice, ter da naj bo med njima neposredna povezava. Prav tako poudarjata, da sta bistvenega pomena za dobro izvajanje komunikacija in koordinacija med vpletenimi v program javne politike.

Nasprotno pa pristop od spodaj navzgor temelji na pogajanjih med načrtovalci (*drafters*) zakonodaje in tistimi, ki jo dejansko uresničujejo. Tako so v tem pristopu pomembni tudi igralci, ki so bistveno nižje na lestvici, vendar pa so ravno oni tisti, ki na koncu v praksi izvajajo sprejeto zakonodajo. Vendar pa ta pristop nasprotuje zgornji argumentaciji, kdo je kriv za neuspeh, saj v tem primeru ne moremo kriviti držav članic,

temveč je potreben ponoven razmislek in ukrepanje s strani evropskih institucij, ko se javna politika ne izvaja tako kot je bilo zamišljeno in sprejeto (Cini 2003: 355).

Hjern in Hull (v Hill 2003: 54) menita, da je tradicionalno izvajanje javnih politik ujeta v kolesje javne uprave: »Ko smo enkrat razjasnili, kdo sodeluje in kako, ter kakšen ima to učinek v javni politiki, moramo razmišljati, kako bi lahko in bi morala politika in (javnopolitična) administracija biti (ponovno) združena v javnopolitičnem procesu.«

Jordan (v Cini 2003: 355) pravi, da niso politike »neučinkovite zato, ker so slabo implementirane, temveč zato, ker so slabo zamišljene.« Barrett in Fudge (v Hill 2003: 55) sta prav tako zagovarjala, da veliko dejanj zavisi od kompromisov med ljudmi in različnimi deli organizacije. Zgledovala sta se po Straussu, ki je zagovarjal 'pogajalski red', saj po njegovem »kjerkoli so družbeni redi, so tam tudi pogajalski redi, prisilni redi, manipulativni redi ter podobno« (v Hill 2003: 55).

Kaj so torej razlogi, ki (lahko) privedejo do ne-izvajanja javnih politik?

1. Organizacijska struktura

Od leta 1980 dalje je bil opazen trend decentralizacije, kar je pomenilo, da so države težje nadzirale najnižje izvajalske uradnike (*street – level*). Glavni razlog tiči v tem, da se je vedno več in več igralcev pojavljajo v procesu izvajanja. To ima seveda še toliko večji vpliv na Komisijo, ki se pravzaprav obnaša kot vodja omrežij, če želi pozitiven izid na nacionalnem nivoju (Cini 2003: 358).

2. Strukturne in institucionalne karakteristike

Stroške zakonodaje prevzemajo nacionalni in lokalni organi, ali pa privatni sektor; odvisno, za kakšno vrsto izvajanja javne politike gre. Finance pa vedno predstavljajo eno večjih ovir pri izvajanju javnih politik in ne gre zanemariti tudi dejavnikov kot so pomanjkanje ustreznega strokovnega kadra ali pa neprimerne infrastrukture. Da se izognejo tem problemom, EU iz kohezijskega sklada financira najrevnejše članice (*ibid*).

3. Kulturno-družbeni dejavniki

Raznolikost EU se kaže v njenih državah članicah, saj ima vsaka drugačno zgodovino, vse pa tudi nimajo enakega pravnega sistema in vrednot, kar vnaša določene razlike. Velika Britanija, ki deluje po načelih kontinentalnega prava, se bo procesa izvajanja lotila drugače kot Francija, ki deluje na osnovi Napoleonovih zakonikov. Do razlik prihaja tudi v pravnih oz. moralnih vrednotah, saj je kršenje pravil ponekod tabu tema, drugje pa ne. Bistveno vlogo odigra tudi tradicija, več neuspehov je zaznati v državah članicah, ki podpirajo evropsko integracijo, kot pa v tistih, ki je ne. »Nekatere države članice, ki so pripravljene podpisati integracijske namere, so jih hkrati najmanj pripravljene izvajati« (George in Bach v Cini 2003: 358).

Ne glede na zgoraj omenjene dejavnike, pa bi lahko rekli, da je med najbolj izstopajočimi kompleksnost zakonodajnega procesa:

- a) **dogovor**; Komisija mora pri snovanju zakonodaje imeti v mislih, da se bodo vsi strinjali, in mora zato potencialne probleme kar najbolj skriti, saj bi tako še težje prišlo do ugodnega rezultata, ki ga želi Komisija. Pomanjkanje bistvenih informacij ter pomanjkljivi mehanizmi za izvajanje in opazovanje, so tisti, zaradi katerih pride do neuspeha. Potrebno je imeti v mislih, da se spreminjajo tako stališča kot tudi institucije, vendar se slednje spreminjajo bistveno počasneje (Cini 2003: 360).
- b) **Kontrolni mehanizmi** Komisije so šibki, saj mora nadzirati več tisoč individualnih zakonodaj v državah članicah. Zato se Komisija v največji meri zanaša na pritožbe s strani interesnih skupin in vlad (Cini 2003: 360).
- c) Komisija je bistveno bolj **izkušena** v kreiranju javnih politik kot pa v njihovem izvajanju (Cini 2003: 360).

3.3 Oblikovanje javnih politik v EU

Evropske politike so v bistvu samo, kaj kdo dobi, kako in kje (Richardson).

Kaj je EU? Je to država, nadnacionalna enota, nov sistem z elementi federalizma? Teoretiki si na tem področju še niso enotni. A ne glede na to je jasno, da se je EU razvila iz sodelovanja med suverenimi liberalnimi demokracijami, ki so že imele vzpostavljene nacionalne centre politične moči. Kot pravita George in Nugent (v Andersen, Eliassen in Sitter 2001: 31), je EU sistem kompromis političnih režimov

držav članic, še najbolj Francije in Nemčije. Tudi Richardson (2005: 13) meni tako, saj v EU obstaja toliko različnih sistemov oblikovanja javne politike, kolikor je članic, vsaka pa ima drugačno politično tradicijo, predloge in ideje. Zavedati se je treba, da proces uzakonitve ni poceni, zato ne preseneča, da nastopa veliko število potencialnih igralcev v političnem procesu, s tem pa so odnosi med njimi zelo nepredvidljivi. »Ne smemo zanemariti vloge idej, ideologije ali posebnih moči državnih igralcev, ko se oblikuje dnevni red političnih sprememb, tako na nacionalnem kot tudi na mednarodnem nivoju« (ibid).

Richardson (2005: 13) si pri procesu oblikovanja javnih politik zastavlja naslednja vprašanja:

1. *Kdo ima interes v javnopolitičnem problemu?*
2. *Kako so mobilizirani in organizirani ti interesi?*
3. *Kakšna je njihova časovna usklajenost in narava vpletenosti v javnopolitičen proces?*
4. *Kako so določene njihove prednosti in ali so resnično trdne?*

Bistveno na začetku procesa je prepoznavanje igralcev in njihovih interesov. Večinoma so to državni igralci, civilno -družbeni pa le, ko (če) jim to priznajo ravno prvi.

Schön in Rein (v Richardson 2005: 14) sta definirala tri odnose, ki nastanejo med različnimi igralci v določenem javnopolitičnem procesu oblikovanja javnih politik:

1. prepoznavanje drug drugega kot legitimnega delničarja v javnopolitični areni;
2. spoznanje, da je sodelovanje najboljši način za uresničitev ciljev;
3. želja, da se ustvari stabilno pogajalsko okolje.

3.3.1 Odnos Komisije do interesnih skupin

Komisija meni, da nevladne organizacije lahko veliko doprinesejo k oblikovanju javnopolitičnih odločitev. Nevladne organizacije namreč posedujejo vezi na lokalni, regionalni, nacionalni in evropski ravni, kar jim omogoča velik vložek v proces oblikovanja. Dodatna vrednost leži v povratnih informacijah glede (ne)uspeha določene politike, prav tako pa pomembno prispeva k njeni implementaciji (Gradivo za razpravo Komisije 2000: 5).

Komisija je leta 2001 v Beli knjigi (2001) jasno opredelila zavzemanje za dialog v zgodnji fazi oblikovanja javnih politik s predstavniki regionalnih in lokalnih vlad preko nacionalnih in evropskih zvez. Posebej je poudarila, da morajo tako države članice kot institucije bolj aktivno komunicirati z javnostjo glede evropskih tem. Slednje je še zlasti pomembno na nacionalnem in lokalnem nivoju, informacije pa ne smejo biti namenjene ozkemu krogu ljudi. Komisija priznava, da so aktivnosti, ki jih je izvajala EU v zadnjih petnajstih letih, pomembno vplivale na regije in mesta ter tudi na angažiranost ljudi in organizacij v lokalni demokraciji. Ko govorimo o nevladnih organizacijah v evropskem prostoru, moramo omeniti, da so del širšega družbenega konteksta, saj predstavljajo civilni del družbe in jo tudi aktivno zastopajo. Socialni dialog pa je eden pomembnejših pri ustvarjanju skupnega prostora.

Podobno mnenje zasledimo tudi pri Ekonomskem in socialnem odboru (1999). V luči evropske integracije so tudi nevladne organizacije eden izmed pomembnih igralcev na evropski ravni. Njihova posebnost je v zastopanju posebnih interesov civilne družbe, vendar pa ni nujno, da vse zainteresirane skupine dobijo možnost pogovora. Kot pravi Komisija, je socialni dialog pomemben del procesa odločanja, znotraj katerega morajo vidno mesto zasedati tudi nevladne organizacije. Slednje imajo namreč velik vpliv na državljane, saj jih lahko aktivno vključijo v procese oblikovanja in odločanja, prav tako pa lahko državljani preko različnih kanalov sporočajo povratne informacije, kritike, ali pa protestirajo.

Civilno družbene organizacije, kamor spadajo tudi nevladne organizacije, so v zadnjih letih prevzele posredno vlogo, ki je bila pred tem prepuščena nacionalnemu nivoju. Socialni dialog je namreč proces odločanja, ki mora temeljiti na konsenzu. »Z organizacijo državljani priskrbijo bolj učinkovite načine za izražanje lastnih pogledov na različne družbene teme v procesu odločanja. Okrepitev neparlamentarnih demokratičnih struktur je eden izmed načinov, ki daje substance in pomen konceptu Evropa državljanov.« (Mnenje Ekonomskega in socialnega odbora 1999: 30)

Velik vpliv na javnopolitičen proces je imel tudi EEA in sicer zaradi naslednjih razlogov:

- obseg politik, ki jih je do tedaj izvajala Skupnost, se je povečal, saj so v njeno področje prišle tudi javne politike, ki so bile do tedaj pojmovane za nacionalne;

- reforma procesa odločanja na evropskem nivoju je oslabila vpliv procesa odločanja nacionalnih vlad na evropskem nivoju (Mazey in Richardson 1998: 3).

Proces oblikovanja javnih politik je tesno povezan s procesom izvajanja in včasih ju je med seboj težko ločiti. Če želimo, da bo izvajanje uspelo, moramo na to misliti že pri oblikovanju ter se dogovoriti o operacionalizaciji ciljev: kdo bo sprejemal legitimne odločitve, kje dobiti potrebna sredstva oziroma instrumente za doseg sprejetih odločitev (Lajh 2007: 163). Ham in Hill (v Lajh 2007: 160) celo menita, da se določene odločitve lahko sprejmejo šele v fazi izvajanja in ne v procesu odločanja. Po njunem:

- nekaterih konfliktov ni moč rešiti tekom procesa odločanja;
- lahko izvajalci v času izvajanja ocenijo, kakšne bodo nadaljnje odločitve;
- je nemogoče predvidovati, kakšni bodo dejanski učinki;
- izvajanje sprejete javne politike dostikrat vodi do pogajanj z močnimi interesnimi skupinami (ibid).

3.3.2 Lobiranje in interesne skupine

Kot pravita Greenwood in Aspinwall (v Andersen in Eliassen 2001: 44), lobiranje izhaja iz »lastnih interesov ali pa iz nekih širših družbenih teženj, vrednot in norm«. Na začetku se je lobiranje pojmovalo kot neformalno vplivanje na poslance, danes pa pod tem terminom razumemo udeležbo v procesu (javnega) odločanja o skupnem dobrem (ibid). Lobiranje tako ni nič drugega kot izpogajati si pozitivno naravnano odločitev, saj lobira lahko prav vsak direktno ali pa preko različnih organizacij, institucij, ali vplivnih posameznikov. Mazey in Richardson (1998: 23) pa o lobiranju pravita, da ne gre za spreminjanje sveta, temveč za zmanjševanje presenečenj.

Pred letom 1987 je evropski proces odločanja temeljil bolj ali manj na odnosu Komisija – Svet EU. Lobiranje, ki je bilo usmerjeno na glavne evropske institucije, se je izvajalo preko predstavnikov nacionalnih organizacij, ki so zastopale določene interese v posamezni državi; le malo je bilo tistih, ki se lobiranja niso posluževali preko nacionalnih posrednikov, temveč so nastopili direktno (Andersen in Eliassen 2001: 45). Vendar pa je kljub temu ravno v 80-tih letih zaznati velik porast lobiranja, ki je narasel ravno zaradi »mobilizacije interesov na nacionalnem nivoju« (Andersen in Eliassen

2001: 46). Proces odločanja Sveta EU v tem času se je vrtel okoli vložkov ravno iz nacionalnih kanalov. Mazey in Richardson (v Andersen in Eliassen 2001: 47) pravita, da je bil »proces odločanja v resnici samo prizorišče za procesiranje vložkov nacionalnih vlad, ki so temeljila na soglasnih dogovorih«.

Z uveljavitvijo EEA se je povečalo lobiranje v EU, spremenil pa se je tudi način. Tako je bilo sedaj bistveno več direktnega lobiranja usmerjeno v Komisijo in v Parlament, kar je okrepilo legitimnost EU politik. Lobisti, ki so prej izhajali iz nacionalnih kanalov vplivanja, so tako prešli na evropsko raven, saj se je spremenil odnos med igralci (ibid).

Glavno vprašanje, ki se poraja, je, ali so bili igralci na evropskem nivoju isti kot na nacionalnem? Odgovor je po mnenju Andersena in Eliassena (2001: 48) pritrdilen, hkrati pa poudarita, da se njihova pomembnost spreminja, saj obstajajo interesne organizacije, organizirane bodisi kot nacionalne organizacije bodisi kot evropske federacije, ali pa kar oboje.

V 80. letih so bili interesni lobiji večinoma prisotni na področjih industrije, gospodarstva, delovne sile, manj pa na ostalih. Kljub vsemu pa je bilo opaziti porast neekonomskih interesov, katere je spodbudila Komisija (Andersen in Eliassen 2001: 48).

Lobiji so ugotovili, da se je najbolje vključiti v javnopolitični proces že na samem začetku v fazi dnevnega reda iz dveh razlogov:

- a) da zmanjšajo morebitna presenečenja, ki bi jih prinesla nova politika ter
- b) da vplivajo na spremembe obstoječe politike (Mazey in Richardson 2006: 49).

Zato je seveda razumljivo njihovo sodelovanje pri nastajanju, saj, četudi ne prinese za njih zaželenih in ugodnih rezultatov, vedo, kaj lahko pričakujejo (ibid).

Moravsik (v Mazey in Richardson 2006: 251) pa zagovarja, da primarni vir integracije leži v interesih, ki jih ima država, ter v relativnih močeh, ki jih vsaka članica prinese v Bruselj. Po njegovem torej, so evropske institucije za vlade koristne le, dokler jim omogočajo krepitev na področju domačih javnih politik. Mazey in Richardson se z njim ne strinjata, saj menita, da interesne skupine lahko delujejo neodvisno od vlad, ter tako pripomorejo k oblikovanju mednarodnega dnevnega reda in njegovih proizvodov (ibid).

Seveda pa to še ne pomeni, da vse interesne skupine delujejo samo na evropskem nivoju. Nekatere enostavno nimajo zadostnih finančnih ali drugih virov, ki bi jim to omogočili, zato to počnejo na nacionalnem nivoju; upajoč, da bodo tako spodbudili aktivno dogajanje na evropskem. Spence (v Mazey in Richardson 2006: 253) pravi, da so nacionalni uradniki, ki sodelujejo v evropskem javnopolitičnem procesu, t.i. *'lobirani lobisti'*.

Odnos med interesnimi skupinami in snovalci javnih politik je težko opisati, saj kljub temu, da gre za t.i. 'evro-lobiranje', se le to še vedno večinoma odvija na nacionalnem nivoju (Mazey in Richardson 1998: 4). Interesne skupine sicer iščejo in razvijajo nove strategije za uspešno lobiranje na evropskem nivoju, vendar pa na drugi strani evropski javnopolitični ustvarjalci težko upravljajo s posvetovanjem, izmenjavo informacij ter z implementacijskimi procesi (ibid).

Različne interesne strategije je potrebno razumeti v raznolikosti javnopolitičnega procesa. Zavedati se je treba, da je evropsko lobiranje multilateralna operacija, ki od vpletenih zahteva koordinacijo med nacionalnimi in evropskimi strategijami. Ne pozabimo, nacionalne strategije so zastopane v Svetu ministrov. Lobijske skupine se tako znajdejo ujete; na eni strani je Komisija, na drugi Svet ministrov, oboji pa seveda želijo razvoj določenih javnih politik, ki med seboj niso vedno nujno enakovredne (Mazey in Richardson 1998: 17).

4. NEVLADNE ORGANIZACIJE

V literaturi je moč zaslediti mnogo različnih definicij, kaj nevladne organizacije so. Prav tako ni razčiščeno, kdaj lahko označujemo začetek razvoja nevladnih organizacij. In nenazadnje, konotacija termina nevladne organizacije je tako pozitivna kot negativna, zato prihaja med raziskovalci nastanka in teorije o nevladnih organizacijah do razkoraka. Danes je kratica NGO, oz. jeziku primerna kratica¹³, postala mednarodni sinonim za nevladne organizacije. Princen in Finger (v Martens 2002: 277) navajata, zakaj je tako težko definirati glavne karakteristike nevladnih organizacij: »Težavnost

¹³ ONG (fr, špa.), NVO (sl), ipd.

kategorizacije celotnega fenomena je v veliki meri odvisna od raznolikosti, ki jo najdemo v globalni nevladni organizaciji skupnosti. Ta raznolikost se vidi v razlikah kot so velikost, trajanje, obseg in območje dejavnosti, ideologija, kulturno ozadje, organizacijska struktura in zakoniti (legalni) status« (Martens 2002: 277).

Martensova (2002) pravi, da se je nevladna organizacija najprej pojmovala kot družbeni igralec z mednarodnimi razsežnostmi v odnosu do Združenih narodov. Šele po letu 1980, ko so nastajale nove in nove nevladne organizacije in je njihova vloga postala zelo pomembna, se je spremenilo tudi pojmovanje in definicija. Večina avtorjev (Martens; Tvedt; Pease; 2002) pa vidi začetke nevladnih organizacij v 71. členu ZN, kjer je nevladna organizacija primarno pojmovana kot mednarodno telo, ki mora zadostiti naslednjim kriterijem: mednarodna odprtost, neodvisno vodstvo ter geografska povezanost v organizacijo (Martens 2002: 274).

Nevladne organizacije v literaturi najdemo tudi pod imeni interesne skupine, civilno-družbene organizacije (Tvedt 2002), prostovoljne organizacije, mednarodne skupine pritiska (Martens 2002); Kofi Annan (v Tvedt 2002) pa nevladne organizacije pojmuje celo kot »*vest človeštva*«.

Peasova (2003: 34-35) navaja tri glavne vloge, ki jih ima nevladna organizacija v politični areni:

- a) ***informacijska vloga***;
- b) ***izvajanje sprejetih politik***;
- c) ***privatni odnosi***; v nevladno organizacijo praviloma vstopajo posamezniki. Tako na primer so to študentje ali medštudijske/medfakultetne izmenjave. Pogostokrat se zgodi, da te nevladne organizacije organizirajo konference v podporo svojim idejam, ki jih želijo izmenjati med svojimi člani.

Kot pri vseh drugih igralcih, pa tudi pri nevladnih organizacijah prihaja do neskladij, kajti nevladne organizacije večinoma zastopajo specifične interese, ki velikokrat pridejo v konflikt z drugimi močnimi interesi (Pease 2003: 35). Vendar, kot pravi Crook (2002: 3), so ravno nevladne organizacije pionirji javnih politik in praks, ki se kasneje lahko izkažejo kot vodilne; in kar je še pomembneje, nevladne organizacije so tudi prve, ki

zaznajo družbene ali druge probleme, za katere razvijejo določene procedure, ki jih kasneje uporabijo vlade.

Bistveno za nevladne organizacije je, da so neodvisne od vlade in njenih finančnih virov, saj drugače kaj hitro pride do odvisnosti od vlade in njenih idej (Martens 2002: 280).

Komisija (Gradivo za razpravo Komisije 2000) definira nevladne organizacije, ki imajo naslednje skupne značilnosti:

- **ni privatnega dobička**; nevladne organizacije sicer lahko imajo zaposlene za določene aktivnosti, vendar pa je bistveno, da ne ustvarjajo prihodka, ki bi ga namenile svojim članom ali pa vodstvu.
- **So prostovoljne organizacije.**
- Imajo **formalno zasnovo**, kar jih loči od neformalnih in ad hoc ustanovljenih skupin. Ponavadi imajo svoje cilje in poslanstvo zapisane v statutu (temeljni akt nevladnih organizacij).
- **So neodvisne** organizacije, kar pomeni, da niso vezane na kakršne koli javne avtoritete, niti na politične stranke.
- **Stremijo k skupnemu dobremu**, zavzemajo se za širok spekter idej, družbe, ipd.

Vse naštetu seveda velja tudi za mladinsko nevladno organizacijo, omeniti pa velja še eno pomembno značilnost za nadaljnjo definicijo mladinske nevladne organizacije – starost njenih članov. Večinoma imajo mladinske nevladne organizacije članstvo do 30. leta (ponekod celo do 35. leta).

Nevladne organizacije so večinoma osnovane na prostovoljstvu. V deklaraciji Maseru (Beigbeder 1991: 101) so zapisali, da je prostovoljstvo eno najbolj učinkovitih inštrumentov razvoja danes, ter da je lahko zelo močno sredstvo tako za nacionalni kot za mednarodni razvoj. In kar je najpomembnejše: vse, kar drži za razvoj, lahko apliciramo na izobraževanje, zdravje, socialno politiko, ipd. (Beigbeder 1991: 101).

Nevladne organizacije igrajo pomembno vlogo na evropskem nivoju oblikovanja politik, saj z njihovo pomočjo javne politike postanejo splošne sprejemljive, v nekaterih primerih pa uravnotežujejo aktivnosti in mnenja različnih družbenih interesov.

Odnos med nevladno organizacijo in Komisijo temelji na:

- razvijanju civilnega dialoga in civilne družbe na evropskem nivoju;
- dialogu ter posvetovanju z nevladno organizacijo glede oblikovanja določene javne politike;
- nevladne organizacije so prenašalci sporočil;
- nevladne organizacije nastopajo kot igralci, ki izvajajo programe in projekte EU (Gradivo za razpravo Komisije 2000).

Na tem mestu je potrebno omeniti še razliko med nevladno organizacijo, ki deluje samo na nacionalnem nivoju, ter nevladno organizacijo, ki deluje širše oz. je bolj usmerjena na nadnacionalni nivo delovanja. Prva se tako osredotoča na domače probleme, ki so (ponavadi) specifični za neko državo, ali pa na probleme, ki so tudi sicer del širše javnosti, vendar želi vplivati samo na lastno vlado. Nevladne organizacije, ki delujejo širše, pa želijo opozoriti in delovati na področju, ki se tiče širše javnosti, ker se zavedajo, da so nacionalne vlade prešibke. Tako je način pogovarjanja oz. lobiranja pri obeh drugačen, prav tako je različno financiranje. Ravno vidik financiranja je pogosto problematičen, saj so nevladne organizacije večinoma (ali pa v večji meri) financirane s strani države, hkrati pa nevladne organizacije želijo pri državi doseči nekatere določene spremembe. Zato se pogosto predpostavlja, da nevladnim organizacijam njihovi financerji narekujejo politiko (Leskošek in Hrženjak 2002). Ravno zaradi financiranja (ne pozabimo, da so neprofitne organizacije!) se mnogokrat pojavi vprašanje, ali so nevladne organizacije res popolnoma neodvisne, ali pa so le orodje v rokah izvajalcev?

4.1 Društvo Evropsko usmerjenih študentov – AEGEE

AEGEE-Europe je ena izmed največjih nevladnih mladinskih organizacij v Evropi, vanjo je vključenih 15 tisoč mladih iz 241 akademskih mest (40 držav). Vse aktivnosti temeljijo na prostovoljnem delu mladih, nevladna mladinska organizacija pa ni vezana ne politično, ne versko. Zavzema se za naslednje cilje:

- *promocija združene Evrope brez predsodkov;*

- *bolj odprta in tolerantna družba danes in jutri;*
- *spodbujanje demokracije, človekovih pravic, strpnosti, mobilnosti in evropske dimenzije v izobraževanju (Statut AEGEE-Europe).*

Področja delovanja so:

- *kulturna izmenjava;*
- *aktivno državljanstvo;*
- *visokošolsko izobraževanje;*
- *mir in varnost (Statut AEGEE-Europe).*

Posebnost AEGEE-ja je, da ni nacionalnega nivoja, temveč samo lokalni in evropski. Na lokalnem nivoju delujejo antene¹⁴, ki neposredno izvajajo AEGEE cilje, tako kot je najbolje za skupnost. Evropski nivo pa je prostor, kjer se oblikujejo okvirji in cilji za lokalne aktivnosti, ter je hkrati odličen prostor za medkulturno sodelovanje.

AEGEE je bil ustanovljen leta 1985 v Franciji. Kot navaja eden izmed piscev o politični vlogi AEGEE-ja na začetku ustanovitve, Andrew Oldland (1995), je bil eden izmed ciljev oz. idej organizacije imeti političen vpliv na najvišji ravni. Oldland (1995) izpostavlja naslednje možnosti njenega takratnega uspeha na političnem igrišču:

- politični profil AEGEE-ja ki je bil dosežen s strani Komisije in znotraj držav članic;
- visoko motivirani upravni odbor¹⁵;
- dobra organizacijska struktura.

EGEE¹⁶, kot se je sprva imenovala organizacija, je v prvi vrsti želela biti platforma za mlade Evropejce, ki bi lahko razpravljali o prihodnosti Evrope, predstavljali ideje uradnikom EU institucij in nacionalnih vlad. Študentje, vključeni v organizacijo, so želeli vplivati na evropsko politiko, tako da bi tudi študentje imeli kaj od tega oziroma bili vanjo aktivno vključeni. Organizacija se je kmalu razširila v Munchen, Milano, Leiden, London in Madrid.

¹⁴ Antene so avtonomna AEGEE telesa na lokalni ravni. V Sloveniji imamo tri antene, AEGEE-Ljubljana, AEGEE-Maribor in AEGEE-Nova Gorica.

¹⁵ Besedi »Comittee directoire« ter »board« se v slovenščino prevajata kot upravni odbor, zato v celotnem delu uporabljam to terminologijo.

¹⁶ Etats Généraux des Etudiants de l'Europe *fr.*, kratica se je nanašala na Egejsko morje (la Mer Egée *fr.*), kjer je bila demokracija oblikovana pred 2.000 leti. Enako ime je nosilo neko francosko podjetje, zato je bilo ime leta 1988 spremenjeno v AEGEE.

Aprila 1985 se je 350 študentov zbralo na več konferencah, organiziranih v že omenjenih mestih, kjer je bila osrednja nit visoko šolstvo. Kar je bolj presenetljivo za tisti čas, je število udeležencev, kajti treba se je zavedati, da je bila Evropa takrat bistveno bolj zaprta in manj dostopna kot pa je danes. V obdobju 1985 – 1987 so priredili vrsto konferenc na temo izobraževalne politike, študentje nekaterih francoskih fakultet so tudi protestirali.

4.2 AEGEE in njegova politična vloga v letih 1986 - 1988

AEGEE je imel na začetku radikalne politične poglede. Med drugimi je bila njegova ideja združiti države vzhodne Evrope v Evropsko unijo. Ideja je bila daljnega leta 1985 bolj kot ne proglašena za utopijo. Oldland (1995) pravi, da je AEGEE z zastopanjem mladih v Evropi dosegel politično premoč. Dokaz za to so številne organizacije (politične, ekonomske in verske), ki so se na tak ali drugačen način poskušale infiltrirati v AEGEE. Vendar pa je AEGEE želel le izpostaviti in pokazati, kako se lotiti stvari na evropskem nivoju, ter se hkrati še bolj približati in zavzemati za ideal Evropske unije.

Glede na vse večjo širitev izobraževalne politike so tudi mladi dobili svoj glas za izražanje mnenj. Ko so bili mladi prepoznani kot 'primerni sogovorniki', je bilo potrebno določiti tudi mesto in prostor v procesu odločanja. Vendar pa dostikrat to s strani uradnikov ni bilo upoštevano (Groof in ostali 1998: 6).

Svojo priložnost je nevladna organizacija dobila na 30. obletnici od ustanovitve EGS, saj so bili povabljeni na kosilo k francoskemu predsedniku Mitterandu. Kot pravi Biancheri (2007), je prva polovica kosila minila v zelo čudnem vzdušju, saj jih predsednik ni poslušal oziroma niti ni vedel, kateri je pravi razlog njihovega srečanja. Nekje na polovici kosila je zato Biancheri (2007) Mitterandu dejal, da jih (študente op. a.) sploh ne razume, kaj mu že ves čas govorijo o programu. »Bil sem ves rdeč. Mitterand se je ustavil in me pogledal, kot tudi vsi ostali. Dejal je, da je program Erasmus blokiran. Jaz pa sem mu rekel, da nas ne razume. Drugo polovico nas je spraševal o programu, kaj to je ... Naslednji dan je pred televizijskimi kamerami dejal, da bo podprl sprejetje programa« (Biancheri 2007).

Neposredni rezultat tega srečanja je bil podpis Erasmus programa, posredno pa je tudi nevladni organizaciji prineslo:

- še večjo prepoznavnost;
- javnopolitični igralci so nevladno organizacijo začeli obravnavati kot partnerja;
- tudi njeni člani so bili del programa, ter na podlagi pridobljenih izkušenj naprej gradili skupno evropsko zavest.

Biancheri, tedaj predsednik AEGEE-ja, je dejal, »da so bili majhen in nepomemben igralec za tedanje razmere, a ravno to je bilo ključ njihovega uspeha« (2007). Za nevladno organizacijo je blokacija programa predstavljala zaprte možnosti za študente, milijoni študentov po Evropi pa so s shodi pokazali, da si želijo študirati v Evropi, a jim je to onemogočeno (Biancheri 1996: 65).

Lokalne antene so prve, ki se pogovarjajo z nacionalnimi vladami, bodisi zaradi ožjega interesa (kot je recimo pozicija in vloga nevladnih organizacij v državi) ali pa širšega evropskega (na primer politika viz). Kljub temu je potrebno poudariti, da se vse odločitve, za katere cilje si AEGEE prizadeva, sprejmejo na legislativnem srečanju *agori*¹⁷, šele nato pa se AEGEE na evropskem nivoju pri določeni tematiki aktivno vključi; torej, da zastopa interese svojih članov.

AEGEE danes

Čeprav se je organizacija začela razvijati z Erasmus programom, pa je z njim, v dvajsetih letih obstoja ostala povezana le posredno. Izobraževanje kljub temu nikoli ni izginilo iz njenega področja delovanja, saj je to (še vedno) eden izmed njenih prioritetenih ciljev. Erasmus program je že na začetku kazal znamenja uspeha, zato je Evropska komisija razširila programe na področju izobraževanja. Tako je postal del Socrates programa, danes govorimo že o Erasmus Mundus programu, vse pa se odvija v sklopu večjega programa EU – Vseživljenjsko učenje. Del tega je tudi Bolonjski proces, ki med drugim vzpodbuja in krepi povezave med formalnim in neformalnim učenjem. Projekt leta 2007 v AEGEE-ju je bil tako ravno 'Neomejeno izobraževanje' (*Education*

¹⁷ Pojmovanje izhaja iz grške besede agora; predstavlja najvišjo demokratično obliko. Na srečanju se dvakrat letno zberejo predstavniki lokalnih anten (od 600 do 1000), ki glasujejo o novem upravnem odboru, o sprejemu statuta oz. njegovih spremembah, o novih smernicah, o t.i. projektu leta (flagship project), itd.

Unlimited). Razvila se je namreč močna težnja po učenju, ki se realizira na različne načine: formalno, neformalno, doma in v tujini, osnovano na različnih metodah poučevanja in učenja (Education Unlimited 2007: 1). Organizacija tudi v študentski mobilnosti vidi odlično priložnost, kako obogatiti tako formalno kot neformalno izobrazbo, vendar pa je ravno slednje vse prevečkrat zapostavljeno. Mladi, ki pridejo iz izobraževalne izmenjave, ne delijo svojih izkušenj v tujini s svojimi vrstniki in z akademskim osebjem (Education Unlimited 2007: 3). Cilj programa je prispevati k izboljšanju evropske visokošolske politike, tako da se okrepi vloga mladih v izobraževalnih politikah že v začetni stopnji, ter da se povežeta formalno in neformalno izobraževanje (Education Unlimited 2007: 4).

5. ERASMUS PROGRAM

Erasmus program je samo del izobraževalne politike EU. Namenjen je študentom, da del svojih študijskih obveznosti opravijo na sorodni univerzi v tujini.

Cilji programa Erasmus, kot so zapisani v odločitvi Sveta:

- *doseči rast študentov, ki bodo del svojega študija preživel v eni izmed držav članic;*
- *zagotavljanje enakih možnosti za mobilnost med moškimi in ženskami;*
- *promocija širokega in intenzivnega sodelovanja med univerzami in državami članicami;*
- *okrepiti sodelovanje med prebivalci držav članic, s poudarkom na konceptu Evropa državljanov;*
- *izboljšati kvaliteto izobraževanja tudi z mobilnostjo profesorjev.*¹⁸

Glavni cilji programa so torej »pridobiti primerno delovno silo z neposrednimi izkušnjami v ekonomskih in socialnih pogledih drugih držav članic« in »okrepiti medsebojno delovanje med državljani in različnimi članicami z namenom utrditve koncepta Evropa državljanov« (Hackl 2001: 11).

¹⁸ Sklep Sveta 87/327/EEC z dne 15. junija 1987 o sprejetju programa dejavnosti Evropske skupnosti za študentsko mobilnost (ERASMUS). Dostopno na <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31987D0327:EN:HTML> (10. junij 2007).

Dillemans, ki je bil navdušen nad dejstvom, da je Komisija končno začela izobraževalno politiko jemati bolj resno, je na srečanju rektorjev med drugimi dejal: »Univerzitetna izobrazba je veliko več kot samo učenje za profesijo ... Po 30-tih letih obstoja Evrope javnost misli, da je učenje drugih jezikov, kulture, vere in znanstvenih dosežkov pomembno za vsakega izmed nas ter da je tudi nujni del univerzitetne izobrazbe« (v Corbett 2005: 137). Po njegovem bi Erasmus program prispeval k okrepljenim odnosom med državami članicami ter k ustvarjanju pravega evropskega univerzitetnega omrežja.

5.1 Erasmus problemi

Programi, ki jih je predlagala Komisija; bolj natančno Erasmus program, zbujejo vtis, da so narejeni po enaki miselnosti kot EEA. Pričakovanja visokošolske politike na vseh področjih so bila zelo visoka, saj naj bi igrala pomembno vlogo tako v ekonomskem in tehničnem napredku kot tudi pri vstopu mladih na trg delavne sile. Ob tem seveda ne gre pozabiti tudi na družbeno in kulturno povezovanje, ki sicer ni imelo takšnega vpliva kot ekonomija (Wielemans 1992: 175). Slednja je namreč imela največji vpliv na nastanek kasnejših programov, povezanih tudi z izobraževanjem. Razširjeno je bilo prepričanje, da se ekonomska rast lahko doseže le, če ne bo prišlo do socialne frakcije (Davies 2003: 99; Papatsiba 2005: 175).

Prost pretok ljudi je bil zapisan v Rimski pogodbi že od samega začetka in mobilnost je Komisiji omogočila, da se je vpletla v izobraževalno politiko še preden ji je bilo to tudi formalno dano (Davies 2003: 109). Oblikovalci evropskih politik in univerzitetni igralci se niso vedno strinjali, kakšno vlogo naj EU igra v izobraževalni politiki. »Z naraščajočo svobodo gibanja mora priti tudi do rastoče evropske zavesti, vcepljene z večjo zavednostjo drugih kot končnega rezultata izpostave novim kulturam in družbam.« (Papatsiba 2005: 177).

Ko je bil osnutek Erasmus programa že narejen, so se pojavile ovire in sicer:

1. Pravne

V Rimski pogodbi je člen 128 opredeljeval, kdo ima pristojnosti za izvajanje skupne

politike v poklicnem usposabljanju. »Svet na predlog Komisije in po posvetovanju z Ekonomsko-socialnim odborom določi splošna načela za izvajanje skupne politike glede poklicnega usposabljanja, ki naj prispeva k usklajenemu razvoju nacionalnih ekonomij in skupnega trga.«¹⁹

A člen 235 v isti pogodbi pravi, da je Svet tisti, ki po predlogu Komisije sprejme potrebne ukrepe. »Če bi se med delovanjem skupnega trga izkazalo, da je zaradi doseganja enega od ciljev potrebno ukrepanje Skupnosti, ta pogodba pa ne predvideva potrebnih pooblastil, Svet na predlog Komisije in po posvetovanju s Skupščino soglasno sprejme ustrezne ukrepe.«²⁰

Komisija je predlagala odločanje o Erasmus predlogu na podlagi člena 128, z navadno večino. Vendar pa to ni bilo v interesu Nemčije in Velike Britanije; dveh držav, ki sta največ prispevali v skupen proračun (Corbett 2005: 132). Najbolj je to ustrezalo Španiji, Portugalski in Grčiji, saj so takrat vladali diktatorji, ki so se bali, da bo Erasmus program ogrozil njihovo avtonomijo. Prav tako bi študentje iz teh držav odšli na sever, medtem ko jih kaj veliko na jug ne bi prišlo (Corbett 2005: 139). Vedeli so, da bi te države dosegle navadno večino in predlog zavrnilo.

Člen 128 bi dovoljeval samo uporabo glavnih načel za izvajanje politike o skupnem poklicnem izobraževanju (kjer je bilo vključeno tudi visokošolsko izobraževanje), ne pa tudi naložitev pravnih obveznosti (Hackl 2001: 12).

Francija in Velika Britanija sta vztrajali, da bi moral biti člen 235 edini, pod katerim naj bi bila odločitev sprejeta. Hkrati pa sta se zanašali na soglasnost sprejetja finančnega dela, ki naj bi bil glavna ovira, da do soglasnosti ne bo prišlo. Nemčija, po drugi strani, pa je želela, da bi bil Erasmus sprejet na podlagi obeh členov, ker bi v primeru samo člena 128 mediteranske države preglasovale (Corbett 2005: 138-139).

¹⁹ *Pogodba o ustanovitvi Evropske gospodarske skupnosti* (1957). Dostopno na http://www.uradni-list.si/priloge/RS_-2004-027-00024-MP~P001-0000.PDF (10. junij 2007).

²⁰ Ibid.

Kot pritrjuje Evropska komisija (2004: 21), je v času, ko se je več govorilo o izobraževalni politiki, glavni problem tičal v pravnih osnovah za kakršne koli akcije. Dejstvo je, da je bilo izobraževanje pojmovano kot nacionalna tema, ki nima kaj iskati na evropskem nivoju. Verjetno pa je ravno ta pravni poudarek tisti, ki je Komisiji omogočil večjo moč. De Witt (v Evropska komisija 2004: 21) pravi: »ironično, ravno pomanjkanje pravne osnove za akcijo ... je dalo Evropski komisiji veliko svobodo za kreiranje programa na področju izobraževanja v obdobju po letu 1982; svoboda in kreativnost, ki bi bili manj prisotni v pravno bolj formalni strukturi.«

Končno odločitev ter pospešitev nadaljnih akcij je podalo Evropsko sodišče, ki se je strinjalo z enakopravno obravnavo vseh državljanov EU glede izobraževanja. Sodišče je tudi dokončno odločilo, da sta obveljala oba člena Rimske pogodbe (Corbett 2005: 141). Sodišče je izdalo kar nekaj odločb v letih 1985 in 1986, ki so visokošolski politiki odpirala vrata, ter še posebej predlaganemu Erasmus programu, ki naj bi zadostil kriterijem. Resda je bila večina programov v tistem času usmerjena predvsem v poklicno izobraževanje, a so se hitro razširili v več smeri, še zlasti po uspehu Erasmus programa (Davies 2003: 100).

Pomembnost tako izobraževanja in njegovega spodbujanja, kot tudi mobilnosti, pa je bilo prvič zapisano v Maastrichtski pogodbi. Tako Skupnost spodbuja sodelovanje med državami članicami na področju izobraževanja, pri tem pa so članice same odgovorne tako za vsebino poučevanja kot tudi za organizacijo izobraževalnih sistemov:

[Člen 126

2. Cilji dejavnosti Skupnosti so:

- *razvijanje evropske razsežnosti v izobraževanju, zlasti s poučevanjem in razširjanjem jezikov držav članic;*
- *spodbujanje mobilnosti študentov in profesorjev, med drugim s spodbujanjem akademskega priznavanja diplom in študijskih obdobj;*
- *pospeševanje sodelovanja med izobraževalnimi zavodi;*
- *razvijanje izmenjave informacij in izkušenj glede vprašanj, ki so skupna izobraževalnim sistemom držav članic;*
- *spodbujanje razvoja izmenjave mladih ter izmenjave pedagoških in drugih strokovnih delavcev;*

- *spodbujanje razvoja izobraževanja na daljavo.*²¹

2. Finančne

Razlogi, zakaj je v 80-tih letih visokošolsko izobraževanje postalo zanimivo za uradnike:

- porast študentov v razvitih državah; posledično je zato narasel tudi proračun, namenjen financiranju študija v tujini;
- ekonomska sprememba je narekovala vladam, da bi velik državni proračun in visoki davki pripeljali do ekonomskih problemov. Zaradi tega je bilo potrebno zmanjšati proračun, vključno s proračunom, ki je bil namenjen visokemu šolstvu.
- Zavedanje, da visoko šolstvo lahko uresniči ekonomske cilje (Theisens 2004: 15).

Tudi Groof in ostali (1998: 1) začetek osemdesetih let ocenjujejo kot odprtje novih tem za visokošolsko izobraževanje. Tako omenjajo racionalizacijo stroškov, zmanjšanje proračuna, kvaliteto ter boljše povezave med visokim šolstvom in regijami, ter nenazadnje pozornost, usmerjeno k spremembam v ekonomski in socialni politiki.

Za obdobje 1987-1989 je bil predlagan proračun 175 milijard evrov²². Denar naj bi bil porabljen za sledeče: štipendije za odhajajoče (out-going) študente, finančna podpora za organizacijo seminarjev za študente, priznanje diplom ter kreditnih točk, skupen kurikulumski program različnih univerz v EU, in za aktivnosti mreže centrov (Corbett 2005: 131).

Vendar pa je bilo kar nekaj držav, ki so imele zadržke. Velika Britanija se je bala fluktuacije študentov iz mediteranskih držav. Belgija ni bila navdušena, da bi na njihove medicinske šole prišlo preveč Skandinavcev. Francijo je bilo strah, da bo vsakršno financiranje izobraževanja s strani Skupnosti raztrgalo njihov nacionalni prispevek za ta sektor. Nekatere države so se bale, da bo porast mobilnosti iz enega odstotka na deset

²¹ Maastrichtska pogodba, Maastricht, 7. 2. 1992, v veljavi od 1. novembra 1993. Dostopno na: <http://evropa.gov.si/pravni-red/pogodbe/maastricht.pdf> (10. junij 2007).

²² Takratna valuta je bila *ecu*. 1. januarja 1999 je evro nadomestil ecu (ki je bil opredeljen kot košarica dvanajstih valut) v razmerju 1:1. Vir: <http://evropa.gov.si/evropomocnik/question/23-6/> (23. marec 2008).

ne le drag, temveč tudi neizvedljiv poizkus (Corbett 2005: 136). Franck Biancheri (2007) pa pravi, da so »bile finance le izgovor, države so nasprotovale, ker so želele obdržati monopol.« Tudi David Carayol pravi, da problem ni bil toliko finančni kot politični. »Uradniki treh ključnih držav, Nemčije, Francije in Velike Britanije, niso bili veseli, da je bilo izobraževanje 'okupirano območje', ter s tem postavljeno izven njihovih nacionalnih pristojnosti.« (Carayol 2007: 2)

Francija je taktično želela zavrniti program tudi zaradi njene politične igre od 50-tih let dalje, saj je vseskozi trdila, da mora biti kooperacija med državami politična odločitev. Poleg tega pa so uradniki prepričali takratno ministrico, Michèle Alliot-Marie, da Erasmus pač ni vreden truda. Nekako so bili prepričani, da je Erasmus pravzaprav anglo-saksonski program, ter da kot tak ne sovпада s francoskimi idejami (Corbett 2005: 139).

V drugi polovici 1986 je predsedovala Velika Britanija in Margaret Thatcher je svojim ministrom prepovedala sprejetje kakršnega koli novega izdatka s strani ES. Bala se je namreč, da bo Erasmus program le začetna točka za finančno vse dražje evropske projekte (ibid). Temu pritrjuje tudi Biancheri (1996; 2007), saj je Velika Britanija prepričala finančne ministre, da so blokirali izvajanje Erasmus programa. »Proračun, ki ga Komisija zahteva za Erasmus program, je enak štirim dnevom kmetijskega zapravljanja. Zato Evropejci mislijo, da smo nori: lahko zapravimo enormne vsote denarja za agrikulturno, nesposobni pa smo nameniti denar za izobraževanje mladih ljudi« (Corbett 2005: 140).

Razlog za počasen razvoj izobraževalne politike je moč najti v širšem kontekstu socialne politike, saj so države članice tiste, ki dirigirajo pravila na tem področju. In ravno medvladni pristop in možnost veta v Svetu ministrov je bil eden največjih zaviralcev na tem področju (Cram 1997).

V 80-tih letih je bil opazen znaten napredek na področju sodelovanja, povečala se je individualna mobilnost, prav tako so zeleno luč dobili nekateri evropski programi za znanost in tehnologijo (Evropska Komisija 2004: 22).

Neave, ki je na izobraževalno politiko gledal iz ekonomskega vidika, je bil mnenja, da je tako politično kot ekonomsko vzdušje narodov v veliki meri odvisno tudi od visokošolskega izobraževanja. Poleg novih priložnosti so se odprla tudi tekmovanja, koristnost in pomembnost. Ekonomska kriza, ki je zajela države v 70-tih letih, je zaostрила konkurenco, izobraževanje pa je postalo strateško orodje v mednarodno ekonomskem boju (v Wielemans 1991: 174).

Na podlagi nacionalnih študij, izvedenih leta 1984, je Neave (v Wielemans 1991: 173) prišel do naslednjih zaključkov, povezanih z izobraževanjem:

- okrepljena vizija centralnih vlad, še zlasti na področju raziskovanja;
- financiranje vlade je bolj kontrolirano preko kreiranja novih prioritet ali postavljanja novih evalvacijskih kriterijev;
- ustanovljena je bila nova zunanost do univerz;
- zaveza, da je potrebno izboljšati odnos med visokošolskim izobraževanjem in industrijo.

Program je prinesel stranske učinke tudi na področju komunikacije med igralci:

- ker je Komisija prevzela finančni del, je začela teči komunikacija med njo ter študenti in univerzo in nič več preko držav članic;
- nove evropske zveze in interesne skupine na področju izobraževalne politike so nastale z namenom lobiranja;
- skupaj s programom se je povečala administracija in potrebno je bilo ustanoviti nove enote. Da so funkcije izpolnjene ter pravila EU upoštevana, se je osebje orientiralo proti Bruslju in ne proti nacionalnim vladam;
- povečale so se medvladne aktivnosti, Erasmus je bil na dnevnem redu ministrov (Hackl 2001: 15).

Kar je Svet EU na koncu sprejel, se je bistveno razlikovalo od predloga Komisije. Njen predlog je bil namreč, da bi program zajel deset odstotkov študentov, ter bi pokrila aktivnosti le v sklopu skupnih programov; predlagani proračun pa bi znašal 175 milijard evrov. Svet EU pa se ni želel opredeljevati, kolikšen del študentov lahko sodeluje v programu, je pa zmanjšal proračun za polovico.

Erasmus program je bil zato leta 1985 zamrznjen, tedanji člani AEGEE pa so se šele takrat o njem prvič poučili. Želeli so obuditi program, a pojavil se je problem: ker ni bil sprejet, se o njem s Komisijo niso mogli pogovarjati (Biancheri 2007). Vse, kar so lahko naredili, je, da so o njem javno govorili. Zato so priredili veliko konferenc v različnih državah ter poskušali javnost seznaniti s tem programom.

Po sprejetju programa je Komisija posredno želela imeti vse v svojih rokah in je AEGEE želela uporabiti kot orodje, ki bo prikazalo napačne podatke, zaradi katerih bi program ukinili (Biancheri 2007). Ker AEGEE v tem ni želel sodelovati, je Komisija leta 1990 ustanovila evropsko študentsko mrežo Erasmus Student Network - ESN²³ (katere namen je podpiranje in razvijanje mednarodnih študentskih izmenjav) predvsem zato, da nevladna mladinska organizacija AEGEE ne bi imela monopola nad študenti, vključenimi v program (Biancheri 2007). Tukaj se postavi vprašanje, kakšno vlogo bi AEGEE lahko imel in ali ga je Komisija pojmovala kot potencialno močnega igralca? Nevladna organizacija bi sicer lahko bila dober akter v izobraževalni politiki, pa vendar kot organizacija ni bila tako organizirana, da bi lahko izvajala Erasmus program. Ravno zaradi tega je bilo potrebno ustanoviti drugo telo, ki je bilo vključeno v izvajanje. ESN namreč Erasmus program logistično podpira, poleg tega pa skrbi tudi za kulturno in socialno integracijo gostujočih študentov.

5.2 Erasmus v Sloveniji

Slovenija je s programom Erasmus začela v akademskem letu 1999/2000, ravno ko se je šolala še zadnja generacija prve generacije Socrates/Erasmus. Na začetku ni bilo popolnoma jasno, ali slovenske visokošolske ustanove v programu sploh lahko sodelujejo, ter na kakšen način. Kljub vsemu pa je tistega leta v tujino na študij odšlo 173 študentov iz ljubljanske in mariborske Univerze, Visoke poslovne šole za podjetništvo ter Turistice. K nam je prišlo le 20 študentov, predvidoma zaradi nepoznavanja in premajhne promocije programa (Center RS za mobilnost in evropske programe izobraževanja in usposabljanja 2007).

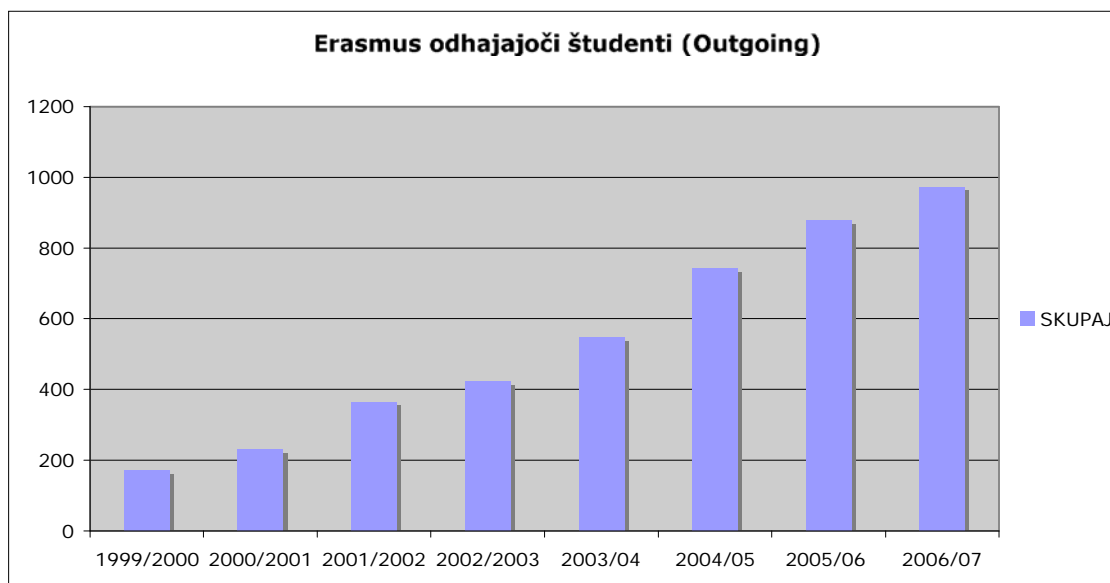
²³ Erasmus urad je leta 1989 povabil 32 bivših Erasmus študentov na evalvacijsko srečanje. Iz tega je kasneje nastala organizacija ESN. Več o tem na: http://www.esn.org/esn_international/history.php.

Formalno-pravno je za Erasmus mobilnost v Sloveniji pristojen Center Republike Slovenije za mobilnost in evropske programe izobraževanja in usposabljanja (CMEPIUS). Deluje kot javni zavod, ki ga je ustanovila Republika Slovenija z namenom, da se zagotovi »opravljanje strokovno-tehničnih in administrativnih nalog za izvajanje programov Evropskih skupnosti za izobraževanje in usposabljanje ter zagotavljanje študijske mobilnosti, ki jih opravlja kot javno službo« (Uradni list RS št. 103/06). CMEPIUS je tako vez med študentom in univerzo gostiteljico vse do trenutka, ko so formalnosti urejene. Ko študent enkrat pride na univerzo gostiteljico, pa se mora znajti sam oz. tu nastopijo različne organizacije.

Tako za tuje kot za domače študente skrbijo posamezniki znotraj organizacije ESN, ki ima sedeže na treh univerzah v Sloveniji; v Ljubljani deluje ena sekcija, prav tako v Kopru, mariborska univerza pa ima kar tri – znotraj univerze, v Kranju ter ŠOUM²⁴. ESN tujim študentom v Sloveniji nudi pomoč pri iskanju sob, relevantne informacije o študijskem programu; organizira kulturne in družabne obiske po Sloveniji, prireja družabne večere, na katerih tuji študenti slovenskim študentom predstavijo svojo državo. ESN prav tako promovira univerze v tujini. Po koncu Erasmus izmenjave ESN pošlje študentom vprašalnik, naj ocenijo Erasmus program v državi gostiteljici, in tako prispeva k evalvaciji programa. AEGEE-Ljubljana v tem procesu nima vloge, vendar pa kljub temu v sodelovanju z ESN skrbi za socialno vključenost študenta v njemu tuje okolje. Velja pa ob tem opomniti, da v nekaterih državah ESN ne deluje tako kot bi moral, zato njegovo delo prevzamejo druge mladinske nevladne organizacije, med katerimi je tudi AEGEE. Kot že rečeno, je bilo zanimanje za Erasmus izmenjavo prvo leto majhno, a se je naslednja leta povečevalo (graf 5. 2. 1.).

²⁴ Študentska organizacija univerze v Mariboru; je stanovska skupnost študentov mariborske univerze.

Graf 5. 2. 1.: Število slovenskih Erasmus študentov, ki so odšli na študijsko izmenjavo v tujino*

*V programu sodeluje 27 držav članic EU, 3 države EFTA in Turčija

Vir: Center RS za mobilnost in evropske programe izobraževanja in usposabljanja (2008): Erasmus statistika. Interno gradivo poslano po elektronski pošti 11. februar 2008 (glej prilogo A).

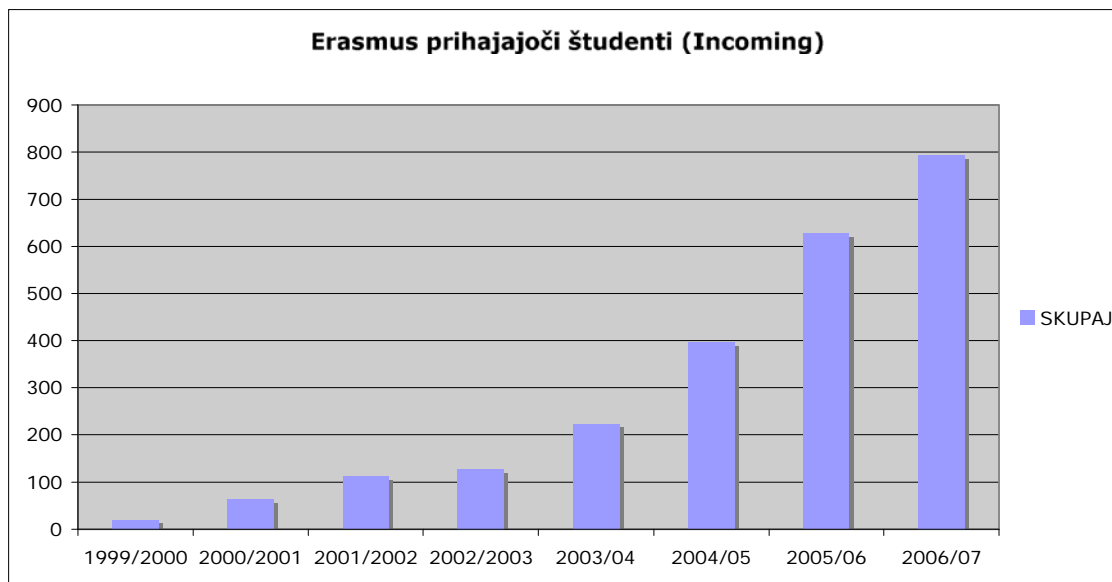
Glede na podatke (glej prilogo A) je največ zanimanja med slovenskimi študenti za Nemčijo, sledi Španija (katere porast je opazen od študijskega leta 2003/04 dalje), nato je Avstrija; četrta je še ena država na Iberskem polotoku – Portugalska, za katero se je zanimanje izjemno povečalo od študijskega leta 2004/05 dalje. Gledano na evropsko merilo (glej prilogo Č) slovenski študenti prav tako v veliki meri izbirajo Nemčijo, malo manj pa Francijo. Slednja je namreč na petem mestu po zaželenosti. Omenjeni državi sta sicer najbolj zaželjeni destinaciji študija v tujini, razlog se verjetno skriva v njuni ekonomski moči. Da Slovenci manj pogosto izberejo Francijo, pa gre morda pripisati dejstvu, da je za študij tam potrebno znanje francoskega jezika, ki je pri nas manj poučevan kot pa nemški jezik.

Največ je zanimanja za poslovne študije, jezike in pravo (glej prilogo B), družboslovni študiji pa so v porastu od študijskega leta 2002/2003 dalje, medtem ko zanimanje za naravoslovne študije ni tako prisotno.

Skupno je tako na izmenjavo v tujino v obdobju 1999-2007 (glej prilogo A) odšlo 4.325 slovenskih študentov, v istem obdobju (glej prilogo C) pa je v Slovenijo prišlo 2.363 tujih študentov. Poleg Univerze v Ljubljani je največji delež tako odhajajočih kot prihajajočih študentov na Univerzi v Mariboru. Največ študentov je k nam prišlo iz

Francije, Nemčije, Portugalske, Španije, v študijskem letu 2005/06 pa je opazen porast študentov iz Poljske, Češke in Turčije (glej prilogo C).

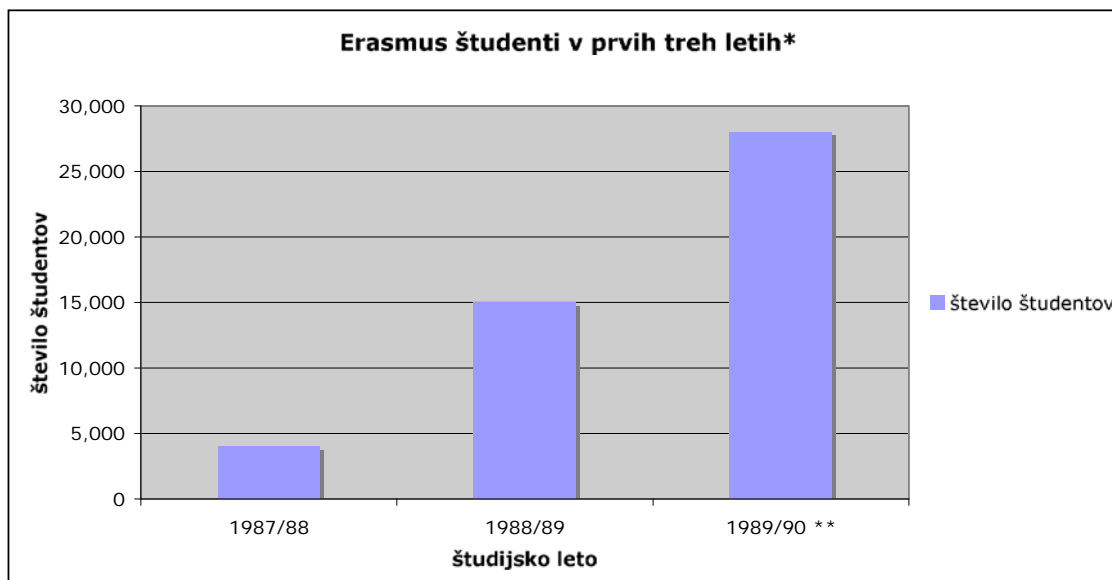
Graf 5. 2. 2: V Slovenijo prihajajoči Erasmus študenti glede na matično državo

Vir: Center RS za mobilnost in evropske programe izobraževanja in usposabljanja (2008): Erasmus statistika. Interno gradivo poslano po elektronski pošti 11. februar 2008 (glej prilogo C).

5.3. Primerjava Erasmus študentov v Sloveniji in Evropi

Graf 5. 3. 3.: Število Erasmus študentov v prvih letih

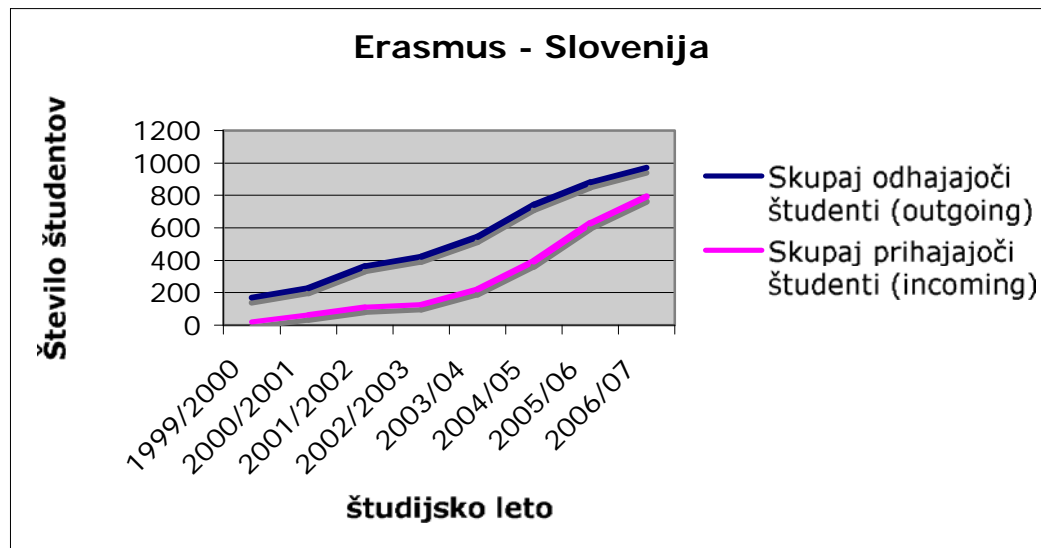
* Samo študenti iz držav tedanje EGS

** Sodelovalo je že 12 držav

Vir: Komisija Evropskih skupnosti (1989). *Poročilo o izkušnjah, pridobljenih v prijavih na Erasmus program 1987-1989*, SEC, 89/2051. Dostopno na <http://aei.pitt.edu/5681/> (10. junij 2007).

V dvajsetih letih obstoja Erasmus programa od začetnih 12 držav danes sodeluje 31 držav, okoli 1,7 milijona študentov pa je v tem času prejelo finančno pomoč za študij v tujini (Rivza in Teichler, 2007: 464). Število študentov, ki so v tem obdobju odšli na izmenjavo v tujino, je naraslo preko milijona.

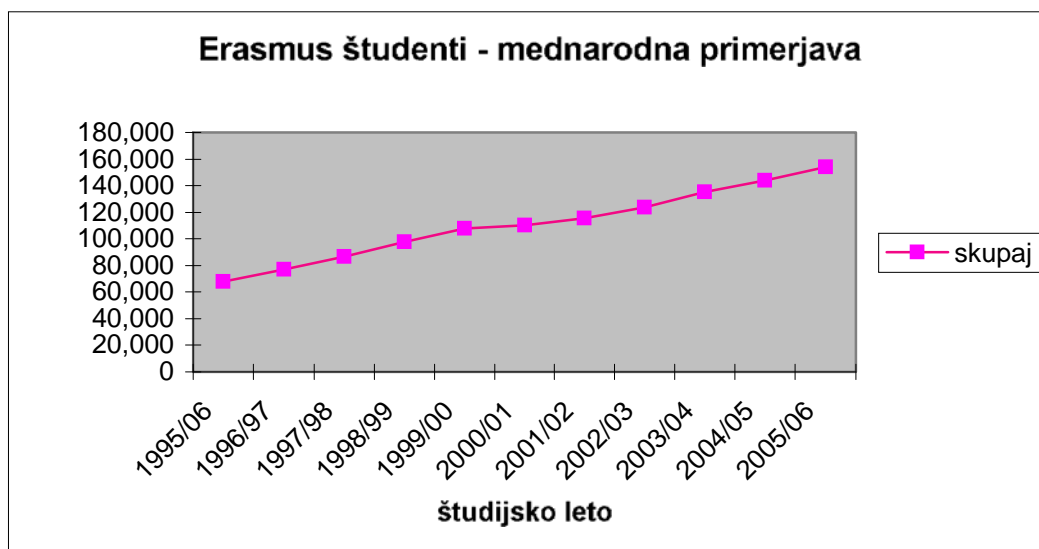
Graf 5. 3. 4. Erasmus - Slovenija

Vir: Center RS za mobilnost in evropske programe izobraževanja in usposabljanja (2008): Erasmus statistika. Interno gradivo poslano po elektronski pošti 11. februar 2008. (glej prilogo A in C)

Glede na graf 5. 3. 4. lahko razberemo, da je število odhajajočih študentov raslo hitreje, kot pa prihajajočih. Nepoznavanje države in jezika sta verjetno poglavitna razloga, zakaj je bilo (vsaj na začetku) manj tujih študentov na študiju v Sloveniji.

Graf 5. 3. 5.: Erasmus študenti – mednarodna primerjava

Vir: Center RS za mobilnost in evropske programe izobraževanja in usposabljanja (2008): Erasmus statistika. Interno gradivo poslano po elektronski pošti 11. februar 2008 (glej prilogo Č).

Mednarodno gledano je v obdobju od 1995-2005 število Erasmus študentov vztrajno raslo. Rast je deloma posledica vse večjega števila držav, vključenih v program, ter seveda lažjega koordiniranja študija v tujini.

Statistični podatki za Slovenijo potrjujejo predpostavko o uspešnosti Erasmus programa. Najboljši promotorji so ravno bivši Erasmus študenti, ki k izmenjavi spodbujajo naslednje generacije. Da se številka povečuje, je zasluga tudi CMEPIUS-a, ki izvaja veliko seminarjev, delavnic in sestankov.

Na tem mestu velja omeniti, da se je program Erasmus v dvajsetih letih zelo razvil in se znotraj njega izvajajo, poleg študentske mobilnosti, še naslednje aktivnosti: mobilnost učnega osebja, organizacija mobilnosti, Erasmus intenzivni jezikovni tečaji, evropski projekti, mobilnost študentov z namenom prakse, ter mobilnost zaposlenih z namenom usposabljanja. Zaradi vse večjega obsega aktivnosti znotraj programa je Komisija določen del odgovornosti²⁵ prenesla na nacionalno agencijo (Center RS za mobilnost in evropske programe izobraževanja in usposabljanja 2007a).

²⁵ Gre za projekte Intenzivnih programov, saj se celotni postopek (prijava, izbor in pogodba) ureja na nacionalni ravni institucije koordinatorice (Center RS za mobilnost in evropske programe izobraževanja in usposabljanja 2007a).

6. ZAKLJUČEK

V diplomskem delu sem izhajala iz dejstva, da je Erasmus program eden najuspešnejših izobraževalnih programov Evropske unije. Slednje sem na primeru uradnih statistik za Slovenijo potrdila, saj je iz podatkov razvidno, da se je tako število prihajajočih kot odhajajočih študentov v sklopu študija v tujini povečevalo. Še več, rasel je tudi interes študentov iz različnih držav. V šestih letih je zanimanje slovenskih študentov za študij v tujini vztrajno raslo; kar pa je še bolj vzpodbudno, tudi tuji študenti si Slovenijo vse raje izbirajo. Zakaj je temu tako, je lahko tema novega dela, sama lahko podam le posredno izpeljano oceno, ki temelji na poznavanju tako AEGEE kot tudi ESN organizacije. Menim namreč, da bodoči študentje pridobijo pozitivne informacije o študijskih programih kot tudi o sami kulturni in družbeni integraciji, tako s strani študentov, ki so bili v program vključeni, kot tudi od nevladnih organizacij, ki za njih v času bivanja v državi gostiteljici »skrbijo«.

V moji prvi hipotezi sem trdila, da so mladinsko nevladno organizacijo vodili lastni interesi k Erasmus programu. To drži le do neke mere. Eno od področij njihovega delovanja je tudi visokošolsko izobraževanje. Ker je bila organizacija ustanovljena v približno istem času, ko je bil tudi Erasmus program na dnevnem redu, bi lahko sklepali, da je organizacija v svoj programski okvir vključila visokošolsko izobraževanje tudi zaradi tega. Vendar, kot pojasni prvi predsednik AEGEE-ja, se je organizacija s programom seznanila že med svojim delovanjem. Ker so v programu videli odlično priložnost za študente, da lahko študijsko znanje pridobijo tudi izven lastne države, so želeli Komisijo prepričati, da mora program sprejeti in tudi izvajati, in ne da ostane samo zapisan na papirju. Zato so prirejali številne konference, na katerih so zainteresirano javnost (študente) seznanjali s programom, vzpostavili so stike znotraj institucij Evropske unije kot tudi v posameznih državah članicah na področju visokošolskega izobraževanja.

Potrebno je izpostaviti še nekaj dejstev, brez katerih mladinska nevladna organizacija ne bi prišla tako daleč. Res je bila narava problema vsesplošno evropska, a je zaradi specifičnosti različnih izobraževalnih sistemov zahtevala obravnavo (najprej) na nacionalnem nivoju. Drugi razlog, zakaj pogajanja na evropskem nivoju sprva niso bila uspešna oz. zakaj do njih sploh ni prišlo, izhaja tudi iz pravnih preprek, saj si države

članice med seboj niso bile enotne niti v tem, na kakšen način naj bodo postavljeni pravni temelji izobraževalne politike. Ker je bila v tistem obdobju Francija predsedujoča, je nevladna organizacija ocenila, da je najbolje lobirati pri predsedujoči državi, kateri bodo potem sledile tudi ostale države članice. Povrh vsega je mladinski nevladni organizaciji uspelo mobilizirati veliko število študentov ne samo v Franciji, temveč tudi v ostalih državah članicah, kar je njihovemu lobiranju pridalo še dodatno moč.

Glede na nekatere informacije, pridobljene z intervjujem, se lahko vprašam, ali so evropske institucije ter evropski javnopolitični igralci AEGEE vendarle pojmovali kot potencialno močnega akterja? Na tovrstno razmišljanje me vodijo predvsem besede Francka Biancherija, ki je vseskozi poudarjal, da so bili v konstantnem kontaktu z glavnimi igralci izobraževalne politike. Kljub temu bi morala slišati tudi drugo stran, da bi to lahko bodisi potrdila bodisi zavrnila. Kot že omenjeno v poglavju o nevladnih organizacijah, bi bil tehten razmislek o vprašanju, ali je bila mladinska nevladna organizacija sicer dober in deloma tudi enakovreden igralec, a (za tisti čas) neprimerno oblikovana, da bi lahko nase prevzela del izvajanja javne politike. Pričakovati bi bilo, da bo AEGEE vsaj nekoliko sodeloval pri izvajanju programa, a je namesto tega nastala nova organizacija.

Tudi zaradi tega vidika lahko podhipotezo potrdim samo deloma. Nevladna mladinska organizacija res ni bila aktivno vključena v proces odločanja, a ne zato, ker je tematika že bila na dnevnem redu. Razloge je potrebno iskati drugje ter gledati širše. Cilji programa so sovpadali s cilji (visokošolsko izobraževanje) AEGEE-ja, zato je nevladna organizacija želela program zopet obuditi. Čeprav interesne skupine pri postavljanju dnevnega reda dostikrat delujejo negativno, pa AEGEE dokazuje nasprotno. V primeru Erasmus programa, je (bi) uvedba prinesla pozitivne učinke ravno zainteresirani interesni skupini. Domnevam (tudi) lahko, da bi ob zgodnejšem vstopu AEGEE vplival tudi na samo obliko in izvajanje programa.

Nevladna mladinska organizacija namreč ni aktivno sodelovala pri dnevnem redu, saj je bil program postavljen že veliko prej. AEGEE je za Erasmus program izvedel, ko se je program znašel na točki, da popolnoma izgine iz javnosti. S sredstvi, ki jih je imel na razpolago, se je aktivno vključil v javnopolitičen proces ter poskušal prepričati tako

javnost kot tudi uradnike, da je program v luči evropske prihodnosti in napredka potrebno sprejeti ter mladim omogočiti izobraževanje izven domačih meja.

Vloga AEGEE-ja torej ni bila v njegovi direktni implementaciji programa, temveč, da so program začele izvajati ustanove, ki so bile za to 'zadolžene' po sklepu Sveta EU. Zato lahko drugo hipotezo potrdim, saj AEGEE nikoli ni sodeloval pri implementaciji programa oziroma imel kakršne koli pristojnosti, ki bi mu to omogočale, je pa dosegel, da se je program pričel izvajati in ni ostal zapisan na papirju.

V Sloveniji je izvajanje prevzel CMEPIUS in glede na majhnost Slovenije vsako leto v tujino odide več študentov. In kar je morda še pomembnejše, tudi v Sloveniji je vedno več tujih študentov. Tako se pravzaprav tudi uresničujejo cilji programa, saj promovirajo države in univerze. Danes je Erasmus program del Vseživljenjskega učenja (VŽU), saj Evropa želi postati na znanju temelječa družba.

Potrebno je opozoriti na še eno pomembno dejstvo. Za obdobje, v katerem je AEGEE nastal, težko rečemo, da so mladinske nevladne organizacije imele takšne odnose in povezave z evropskimi institucijami kot danes. Pravni temelji za nevladne organizacije so se osnovali šele konec devetdesetih let. Res je bilo prej že nekaj pobud, pa vendarle brez formalnih osnov ne gre. V prvi vrsti so se nevladne organizacije najprej obrnile na nacionalne vlade, te pa so potem (ne)uspešno lobirale na evropski ravni. Obdobje, v katerem se je razpravljalo o visokošolski politiki, mladinski nevladni organizaciji ni bilo naklonjeno. Pravzaprav AEGEE ni imel niti formalne podlage, ki bi mu omogočala dosleden dialog. Do slednjega je prišlo mnogo let kasneje, ko so vse nevladne organizacije dobile ustrezno prepoznavo ter mesto v pogovorih ter (so)oblikovanju evropskih politik.

Če pogledamo najprej mesto nevladne organizacije v EU prostoru, vidimo, da se je odnos med njo in EU institucijami šele dobro začel oblikovati. Odgovor na to najdemo v vse večjih kompetencah različnih institucij, ter tudi v kompleksnosti posameznih procesov. Pri tem je potrebno upoštevati, da se je EU v zadnjih dvajsetih letih povečala še za enkrat, kar je prineslo še več državljanov, ki si želijo skupnih ciljev, a posledično je odločanje o skupnih politikah še težje.

Mladinsko nevladno organizacijo AEGEE je potrebno v ustanovitvenem obdobju pogledati v dvojni perspektivi - najprej kot neke vrste nacionalno organizacijo, nato pa kot evropsko. Kajti kljub temu, da danes ni organizirana nacionalno, temveč lokalno, pa lahko vsaj za začetek trdim, da je bilo ravno nasprotno. Predvsem zaradi tega, ker je bila celotna koncentracija usmerjena v francoske uradnike. A organiziranost na evropski ravni, z razpršenimi lokalnimi enotami, ji je vsaj na papirju omogočala, da je lahko pomembno vplivala oz. se vključila v javnopolitičen proces tako na evropskem kot tudi na nacionalnem oz. lokalnem nivoju.

Vendar pa ne morem trditi, da je AEGEE kot mladinska nevladna organizacija imela ter tudi odigrala pomembnejšo ali pa ključno vlogo. To lahko do neke mere trdim samo za posameznike, ki so AEGEE takrat ustanovili, in kateremu so postavili dobre temelje za naprej. Nekateri akterji znotraj mladinske nevladne organizacije so namigovali, da je bil AEGEE pravzaprav samo orodje v rokah Komisije in različnih političnih svetovalcev, da so uspeli preko tedanjega francoskega predsednika Mitterranda deblokirati Erasmus program. Vendar na podlagi pravnih dokumentov in razvoja izobraževalne politike temu ne morem pritrditi; še več, vprašam se lahko, zakaj AEGEE, ki se javnosti predstavlja kot 'lastnik' Erasmus programa, zanj v zadnjih letih ni naredil nič vidnega. Navsezadnje tudi različne institucije, ki opisujejo zgodovino Erasmus programa, AEGEE-ja ne omenjajo.

7. LITERATURA IN VIRI

7.1 Literatura

1. Andersen, S. Svein, Kjell A. Eliassen in Nick Sitter (2001): Formal Processes: EU Institutions and actors. V Andersen, S. Svein in Kjell A. Eliassen (ur.): *Making Policy in Europe*, 20-43. London: Sage Publications.
2. Andersen, S. Svein in Kjell A. Eliassen (2001): Informal Processes: Lobbying, actor strategies, coalitions and dependencies. V Andersen, S. Svein in Kjell A. Eliassen (ur.): *Making Policy in Europe*, 44-60. London: Sage Publications.
3. Baiba Rivza in Ulrich Teichler (2007): The Changing Role of Student Mobility. *Higher Education Policy* 20 (2), 457-475.
4. Beigbender, Yves (1991): The Role and Status of International Humanitarian Volunteers and Organizations: the Right and Duty to Humanitarian Assistance. Dordrecht, Boston: M. Nijhoff.
5. Biancheri, Franck (1996): *L'Emergence des Euro-Citoyens: Une brève histoire d'AEGER-Europe de sa création à avril 1988*. Paris: Prometheus-Europe.
6. Bučar, Bojko, Zlatko Šabič in Milan Brglez v sodelovanju z Moniko Kalin-Golob (2002): *Navodila za pisanje: Seminarske naloge in diplomska dela*. 2. Izdaja. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
7. Cini, Michele (2003): *European Union Politics*. Oxford: University Press.
8. Corbett, Anne (2003): Ideas, Institutions and Policy Entrepreneurs: towards a new history of higher education in the European Community. *European Journal of Education* 38 (3), 315-330.
9. Corbett, Anne (2005): *Universities and the Europe of Knowledge*. New York: Palgrave Macmillan.
10. Cram, Laura (1997): *Policy-making in the European Union, Conceptual lenses and the integration process*. London: Routledge.
11. Davies, Pat (2003): Widening Participation and the European Union: direct action – indirect policy? *European Journal of Education* 38 (1), 99-116.
12. Fink Hafner, Danica (2002): Znanost »o« javnih politikah in »za« javne politike. V Danica Fink Hafner in Damjan Lajh (ur.): *Analiza politik*, 7–28. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
13. Grdešić, Ivan (1995): *Političko odlučivanje*. Zagreb: Alinea.

14. Groof de, Jan, Guy R. Neave in Juraj Švec (1998): *Democracy and Governance in Higher Education*. The Hague, Boston: Kluwer Law International.
15. Hackl Elsa (2001): *Towards a European Area of Higher Education: Change and Convergence in European Higher Education*. San Domenico: Robert Schuman Centre for Advanced Studies. Dostopno na http://www.iue.it/RSCAS/WP-Texts/01_09.pdf (1. september 2007).
16. Hill, M. James (2003): *Implementing Public Policy: Governance in Theory and in Practice*. London: Sage Publications.
17. Kotar, Mirjam (2002): Država kot javnopolitičen igralec. V Danica Fink Hafner in Damjan Lajh (ur.): *Analiza politik*, 49–66. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
18. Lajh, Damjan in Simona Kustec Lipicer (2007): Proces oblikovanja dnevnega reda. v Danica Fink Hafner (ur.): *Uvod v analizo politik: teorije, koncepti, načela*. 125-141. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
19. Lajh Damjan (2007): Izvajanje javnih politik. V Danica Fink Hafner (ur.): *Uvod v analizo politik: teorije, koncepti, načela*. 155-173. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
20. Leskošek Vesna in Majda Hrženjak (2002): *Spremenjene vloge nevladnih organizacij*. Ljubljana: Mirovni inštitut, inštitut za sodobne družbene in politične študije.
21. Kustec Lipicer Simona (2002): Javnopolitična omrežja. V Danica Fink Hafner in Damjan Lajh (ur.): *Analiza politik*. 67-81. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
22. Kingdon, John W. (1995): *Agendas, alternatives, and public policies*. New York: HarperColins.
23. Mahoney, Christine (2004): The power of Institutions: State and Interest Group Activiety in the European Union. *European Union Politics* 5 (4), 441-466.
24. Martens, Kersten (2002): Mission Impossible? Defining Nongovernmental Organizations. *International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations* 13 (3), 271-285.
25. Mazey Sonia in Jeremy Richardson (1998): Introduction: Transference of Power, Decision Rules, and Rules of the Game. V Sonia Mazey in Jeremy Richardson (ur.): *Lobbying in the European Community*, 3-25. Oxford: Oxford University Press.
26. Mazey Sonia in Jeremy Richardson (2006): Interest groups and EU policy-making. V Jeremy Richardson (ur.): *European Union: Power and policy-making*, 247-266. New York: Routledge.

27. Papatsiba, Vassiliki (2005): Political and Individual Rationales of Student Mobility: a case study of ERASMUS and a French regional scheme for studies abroad. *European Journal of Education*, 40 (2), 173-188.
28. Pease S., Kelly-Kate (2003): *International Organizations: Perspectives on governance in the twenty-first century*, Upper Saddle River: Prentice Hall.
29. Richardson, Jeremy (2006): Policy-making in the EU: Interests, ideas and garbage cans of primeval soup. V Jeremy Richardson (ur.): *European Union: Power and policy-making*, 3-27. New York: Routledge.
30. Terje, Tvedt (2002): Development NGOs: Actors in a Global Civil Society or in a New International Social System. *International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations* 13 (4), 363-375.
31. Theisens, Henno (2004): *The state of change*. Enschede: Cheps/UT.
32. Van Waarden, Frans (1992): Dimensions and types of policy networks *European Journal of Political Research* 21 (1-2), 29-52.
33. Wielemans, Willy (1991): Erasmus Assessing Erasmus. *Comparative Education* 27 (2), 165-180.
34. Wessels, Bernhard (2004): Contestation potential of interest groups in the EU: emergence, structure, and political alliances. V Gary Marks in Marco R. Steenbergen: *European integration and political conflict*, 195- 215. Cambridge: University Press.

7.2 Viri

1. AEGEE-Europe Flagship Project (2007): »Education Unlimited!«: *Improving European Education*. Dostopno na http://www.projects.aegee.org/educationunlimited/?q=system/files/Education_Unlimited%21-Project_Description_0.pdf (11. februar 2008).
2. Biancheri, Franck (2007): La génération Erasmus fête ses 20 ans. *La Croix*, 15. januar. Dostopno na <http://blogs.newropeans.eu/paris/?p=54> (2. februar 2007).
3. Carayol, David (2007): *The Children of Erasmus*. Dostopno na www.bitsofnews.com (2. februar 2007).
4. Center RS za mobilnost in evropske programe izobraževanja in usposabljanja (2008): *Erasmus statistika*. Interno gradivo poslano po elektronski pošti 11. februar 2008.
5. Center RS za mobilnost in evropske programe izobraževanja in usposabljanja

- (2007): *Tiskovna konferenca: Erasmus program v Sloveniji*, 10. april. Dostopno na http://www.mvzt.gov.si/fileadmin/mvzt.gov.si/pageuploads/pdf/odnosi_z_javno_stmi/10.4.Erasmus.pdf (3. marec 2008).
6. Center RS za mobilnost in evropske programe izobraževanja in usposabljanja (2007a): *Povzetek izvajanja programa VŽU v Sloveniji v letu 2007*. Dostopno na http://www.cmepius.si/files/cmepius/userfiles/Cmepius/rep07/LLP_skupno_07.pdf (2. september 2008).
 7. Cordy, Jacques (1987): Les étudiants européens à l'Elysée: »L'Europe, c'est notre génération«. *Le Soir*, 21. marec. Dostopno na http://franckbiancheri.info/images/art_monde_87.jpg (2. februar 2007).
 8. Crook, Andrew (2002): *Listening to civil society: What relationship between the European Commission and NGOs?* Bruselj: ECAS. Dostopno na http://ec.europa.eu/governance/contrib_ecas_relations_en.pdf (11. februar 2007).
 9. European Communities (2007): *Erasmus Success Stories: Europe Creates Opportunities*. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities. Dostopno na http://ec.europa.eu/dgs/education_culture/publ/pdf/erasmus/success-stories_en.pdf (11. februar 2007).
 10. Evropska komisija (2001): *Bela knjiga o evropskem vladanju*. COM, 2001/428. Dostopno na http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/en/com/2001/com2001_0428en01.pdf (10. junij 2007).
 11. Evropska komisija (2004): *External evaluation of Erasmus institutional and national impact*. Dostopno na http://ec.europa.eu/dgs/education_culture/evalreports/education/2005/erasmus-inst/erasinstintrep_en.pdf (2. februar 2007).
 12. Evropski Svet (1983). *Slovesna deklaracija o Evropski uniji*, Stuttgart. Dostopno na <http://aei.pitt.edu/1788/> (10. junij 2007).
 13. Evropski svet (1986). *Evropa državljanov*. COM (86) 371. Dostopno na: http://aei.pitt.edu/1784/01/peoples_europe_COM_86_371.pdf (10. junij 2007).
 14. Gradivo za razpravo Komisije (2000): *Komisija in nevladne organizacije: graditev močnega partnerstva*. Predstavitev predsednik Prodi in

- podpredsednika Kinnocka, 18. januar. Dostopno na http://ec.europa.eu/civil_society/ngo/docs/communication_en.pdf (25. junij 2007).
15. Intervju z Franckom Biancherijem, prvim predsednikom AEGEE-Europe. Ljubljana, 26. 10. 2007.
 16. Komisija Evropskih skupnosti (1986): *Evropa državljanov*, COM, 86/371. Dostopno na <http://aei.pitt.edu/1784/> (10. junij 2007).
 17. Komisija Evropskih skupnosti (1989). *Poročilo o izkušnjah, pridobljenih v prijavih na Erasmus program 1987-1989*, SEC, 89/2051. Dostopno na <http://aei.pitt.edu/5681/> (10. junij 2007).
 18. Mnenje Ekonomskega in socialnega odbora (1999). *Prispevek civilno družbenih organizacij pri gradnji Evrope*. OJ C329. Dostopno na: http://www.eesc.europa.eu/sco/docs/ces851-1999_ac_en.PDF (15. oktober 2007).
 19. Oldland, Andrew (1995): *AEGEE's political role in 1986-1988*. Dostopno na <http://www.karl.aegee.org/10th-anb/odab074.htm> (2. februar 2007).
 20. *Pogodba o ustanovitvi Evropske gospodarske skupnosti* (1957). Dostopno na http://www.uradni-list.si/priloge/RS_-2004-027-00024-MP~P001-0000.PDF (10. junij 2007).
 21. *Resolucija Sveta in ministrov za šolstvo, zbranih na Svetu dne 9. februarja 1976, vključujoč akcijski program na področju izobraževanja*. OJ C038, 19/02/1976. Dostopno na http://eur-lex.europa.eu/smartapi/cgi/sga_doc?smartapi!celexapi!prod!CELEXnumdoc&numdoc=41976X0219&model=guichett&lg=en (10. junij 2007).
 22. *Sklep Sveta 63/266/EGS z dne 2. aprila 1963 o splošnih načelih za izvajanje skupne politike v poklicnem usposabljanju*. Dostopno na http://www.ilo.org/public/english/employment/skills/hrdr/instr/eu_13.htm (10. junij 2007).
 23. *Sklep Sveta 87/327/EEC z dne 15. junija 1987 o sprejetju programa dejavnosti Evropske skupnosti za študentsko mobilnost (ERASMUS)*. Dostopno na <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31987D0327:EN:HTML> (10. junij 2007).
 24. *Sklep o ustanovitvi javnega zavoda Center Republike Slovenije za mobilnost in*

evropske programe izobraževanja in usposabljanja (2006). Ljubljana: Uradni list RS 103. Dostopno na http://www.cmepius.si/files/cmepius/userfiles/Cmepius/docs/UL_sklep-o-ustanovitvi.pdf (17. julij 2008).

25. *Statut AEGEE-Europe* (2008). Dostopno na <http://www.karl.aegea.org/aeg-web.nsf/Full/About--Statutes?OpenDocument> (11. februar 2008).

8. Priloge

Priloga A: Erasmus statistika – Erasmus odhajajoči (outgoing) študenti

Erasmus Outgoing								
Država destinacija	1999/2000	2000/2001	01/02	02/03	03/04	04/05	05/06	06/07
Belgija	5	13	22	24	30	34	34	37
Danska	6	10	14	9	19	27	29	25
Nemčija	48	50	89	100	125	142	135	153
Grčija	1	4	6	6	6	6	8	9
Španija	6	7	28	39	63	94	114	117
Francija	15	24	40	38	62	65	87	74
Irska	1	2	3	6	1	4	0	1
Italija	3	22	46	46	56	68	76	70
Nizozemska	14	15	15	26	25	40	47	52
Avstrija	31	46	42	41	59	89	88	88
Portugalska	1	2	15	22	30	38	57	76
Finska	9	11	12	15	24	33	27	47
Švedska	12	15	18	24	17	31	35	40
VB	18	9	14	26	29	33	32	31
Češka	0	0	0	0	0	13	35	41
Slovaška	0	0	0	0	0	0	5	9
Poljska	0	0	0	0	0	17	21	54
Madžarska	0	0	0	0	0	1	6	5
Estonija	0	0	0	0	0	0	2	5
Litva	0	0	0	0	0	1	12	10
Norveška	0	0	0	0	0	0	8	7
Liechtenstein	0	0	0	0	0	0	2	0
Islandija	0	0	0	0	0	0	0	2
Latvija	0	0	0	0	0	2	0	2
Malta	0	0	0	0	0	0	0	
Ciper	0	0	0	0	0	0	0	
Bolgarija	0	0	0	0	0	2	4	2
Romunija	0	0	0	0	0	0	1	2
Turčija	0	0	0	0	0	2	14	13
SKUPAJ	170	230	364	422	546	742	879	972

Priloga B: Erasmus statistika – področje študija

Področje študija - Erasmus outgoing								
Področje študija	1999/2000	2000/2001	01/02	02/03	03/04	04/05	05/06	06/07
KMETIJSTVO	11	5	9	6	23	15	18	12
ARHITEKTURA, URBANIZEM	10	13	24	25	24	36	44	45
UMETNOST & OBLIKOVANJE	12	8	25	34	38	43	47	53
POSLOVNE ŠTUDIJE	57	68	114	87	146	188	229	284

IZOBRAŽEVANJE UČITELJEV	5	13	17	8	17	16	30	44
TEHNOLOGIJA, INŽINIRSTVO	19	12	16	27	35	50	51	44
GEOGRAFIJA, GEOLOGIJA	1	4	7	8	6	17	21	26
HUMANISTIČNE VEDE	3	7	3	7	12	19	28	34
JEZIKI	11	24	61	66	97	141	122	141
PRAVO	8	39	42	52	51	63	70	106
MATEMATIKA, INFORMATIKA	11	8	9	14	3	24	18	17
MEDICINSKE VEDE	4	9	11	15	6	14	16	26
NARAVOSLOVJE	4	11	0	3	2	9	8	18
DRUŽBENE VEDE	12	7	21	62	65	89	129	92
KOMINIKACIJSKE IN INFORMACIJSKE VEDE	2	2	3	8	19	13	36	19
DRUGO	0	0	2	0	2	5	12	11
	170	230	364	422	546	742	879	972

Priloga C: Erasmus statistika – Erasmus prihajajoči (incoming) študenti

Erasmus Incoming								
Matična država	1999/2000	2000/2001	01/02	02/03	03/04	04/05	05/06	06/07
Belgija	0	4	5	7	9	16	14	23
Danska	9	0	7	0	5	3	6	6
Nemčija	0	6	15	10	27	52	56	70
Grčija	0	0	1	1	3	10	9	9
Španija	2	5	10	18	24	34	57	83
Francija	0	9	15	14	40	47	82	84
Irska	0	2	8	4	3	1	13	14
Italija	2	13	17	17	20	30	30	20
Nizozemska	1	0	3	8	5	15	5	4
Avstrija	3	8	5	11	22	36	27	40
Portugalska	0	9	13	13	15	37	67	78
Finska	3	3	4	10	37	25	29	36
Švedska	0	3	8	2	7	6	9	3
VB	0	1	1	12	6	10	4	8
Češka						18	69	77
Estonija						2	2	1
Litva						5	10	13
Poljska						26	80	112
Romunija						1	3	9
Latvija						2	4	5
Norveška						2	3	5
Madžarska						8	8	18
Slovaška						1	10	19
Turčija						9	26	49
Bolgarija							4	6
Islandija							1	2
Malta							0	1
SKUPAJ	20	63	112	127	223	396	628	794

Priloga Č: Erasmus statistika – mednarodna primerjava

Mednarodna primerjava

1995/06		1996/97		1997/98	
Student Numbers		Student Numbers		Student Numbers	
Home Country Name	Grand Total	Home Country Name	Grand Total	Home Country Name	Grand Total
Austria	2304	Austria	2387	Austria	2442
Belgium	4007	Belgium	13845	Belgium	4271
Denmark	1937	Denmark	1730	Denmark	1798
Finland	2530	Finland	2538	Finland	3052
France	12	France	14	France	15286
Germany	13644	Germany	13075	Germany	13797
Iceland	103	Greece	1601	Greece	1431
Ireland	1618	Iceland	117	Iceland	123
Italy	8955	Ireland	1585	Ireland	1565
Liechtenstein	1	Italy	8907	Italy	9334
Luxembourg	11	Luxembourg	19	Liechtenstein	1
Netherlands	5181	Netherlands	4133	Luxembourg	40
Norway	1212	Norway	1165	Netherlands	4112
Portugal	1609	Portugal	1674	Norway	1071
Spain	10019	Spain	10841	Portugal	1834
Sweden	2912	Sweden	2915	Spain	12468
United Kingdom	11742	United Kingdom	10542	Sweden	3264
Grand Total	67797	Grand Total	77088	United Kingdom	10598
				Grand Total	86487

1998/99		1999/00		2000/01	
Student Numbers		Student Numbers		Student Numbers	
Home Country Name	Grand Total	Home Country Name	Grand Total	Home Country Name	Grand Total
Austria	2705	Austria	2954	Austria	3026
Belgium	4470	Belgium	4434	Belgium	4417
Cyprus	35	Bulgaria	134	Bulgaria	398
Czech Republic	879	Cyprus	42	Czech Republic	2001
Denmark	1751	Czech Republic	1249	Denmark	1750
Finland	3441	Denmark	1764	Estonia	255
France	16372	Estonia	183	Finland	3286
Germany	14700	Finland	3486	France	17179
Greece	1765	France	16835	Germany	15890
Hungary	856	Germany	15726	Greece	1922
Iceland	147	Greece	1911	Hungary	1996
Ireland	1504	Hungary	1627	Iceland	134
Italy	10868	Iceland	138	Ireland	1648
Liechtenstein	1	Ireland	1689	Italy	13237
Luxembourg	23	Italy	12407	Latvia	182
Netherlands	4332	Latvia	166	Liechtenstein	12

Norway	1101	Liechtenstein	2	Lithuania	624
Poland	1426	Lithuania	361	Luxembourg	28
Portugal	2179	Luxembourg	24	Malta	92
Romania	1250	Netherlands	4418	Netherlands	4162
Slovak Republic	59	Norway	1107	Norway	1007
Spain	14381	Poland	2813	Poland	3691
Sweden	3321	Portugal	2471	Portugal	2569
United Kingdom	10005	Romania	1687	Romania	1899
Grand Total	97571	Slovak Republic	380	Slovak Republic	505
		Slovenia	170	Slovenia	227
		Spain	16299	Spain	16383
		Sweden	3087	Sweden	2726
		United Kingdom	10064	United Kingdom	9028
		Grand Total	107628	Grand Total	110274

2001/02		2002/03		2003/04	
Student Numbers		Student Numbers		Student Numbers	
Home Country Name	Grand Total	Home Country Name	Grand Total	Home Country Name	Grand Total
Austria	3026	Austria	3312	Austria	3710
Belgium	4551	Belgium	4653	Belgium	4825
Bulgaria	622	Bulgaria	612	Bulgaria	751
Cyprus	72	Cyprus	91	Cyprus	64
Czech Republic	2533	Czech Republic	3002	Czech Republic	3589
Denmark	1752	Denmark	1847	Denmark	1691
Estonia	274	Estonia	302	Estonia	305
Finland	3291	Finland	3402	Finland	3951
France	18220	France	19396	France	21007
Germany	16641	Germany	18494	Germany	20710
Greece	1974	Greece	2115	Greece	2385
Hungary	1736	Hungary	1830	Hungary	2058
Iceland	147	Iceland	163	Iceland	221
Ireland	1708	Ireland	1627	Ireland	1705
Italy	13951	Italy	15217	Italy	16810
Latvia	209	Latvia	232	Latvia	308
Liechtenstein	17	Liechtenstein	7	Liechtenstein	19
Lithuania	823	Lithuania	1001	Lithuania	1194
Luxembourg	30	Luxembourg	33	Luxembourg	36
Malta	129	Malta	72	Malta	119
Netherlands	4244	Netherlands	4241	Netherlands	4380
Norway	970	Norway	1010	Norway	1152
Poland	4323	Poland	5419	Poland	6278
Portugal	2825	Portugal	3171	Portugal	3646
Romania	1965	Romania	2701	Romania	3005
Slovak Republic	578	Slovak Republic	654	Slovak Republic	682
Slovenia	364	Slovenia	422	Slovenia	546
Spain	17405	Spain	18258	Spain	20035
Sweden	2633	Sweden	2656	Sweden	2659
United Kingdom	8479	United Kingdom	7957	United Kingdom	7547
Grand Total	115492	Grand Total	123897	Grand Total	135388

2004/05

2005/06

Student Numbers		Student Numbers	
Home Country Name	Grand Total	Home Country Name	Grand Total
Austria	3810	Austria	3971
Belgium	4865	Belgium	4971
Bulgaria	779	Bulgaria	882
Cyprus	93	Cyprus	133
Czech Republic	4178	Czech Republic	4725
Denmark	1793	Denmark	1682
Estonia	444	Estonia	511
Finland	3932	Finland	3851
France	21576	France	22501
Germany	22445	Germany	23848
Greece	2490	Greece	2714
Hungary	2315	Hungary	2658
Iceland	199	Iceland	194
Ireland	1572	Ireland	1567
Italy	16419	Italy	16389
Latvia	607	Latvia	681
Liechtenstein	26	Lithuania	1910
Lithuania	1473	Netherlands	4624
Luxembourg	40	Norway	1412
Malta	130	Poland	9974
Netherlands	4743	Portugal	4312
Norway	1279	Romania	3261
Poland	8388	Slovak Republic	1165
Portugal	3853	Slovenia	879
Romania	2961	Spain	22891
Slovak Republic	979	Sweden	2530
Slovenia	742	Turkey	2852
Spain	20818	United Kingdom	7131
Sweden	2699	Grand Total	154219
Turkey	1142		
United Kingdom	7220		
Grand Total	144010		

PRILOGA D: Intervju z Franckom Biancherijem, prvim predsednikom AEGEE-Europe

Intervju: Franck Biancheri, v prostorih ŠOU, Kersnikova 2, Ljubljana. 26. oktober 2007 (12.45)

1. Je bil denar edina ovira ali je bilo še kaj drugega?

Finance so bile samo izgovor. Nasprotovali so zaradi monopola. Velika Britanija je prepričala finančne ministre, da so blokirali program. Najlažje je reči, da ni financ.

2. Kako je potekala komunikacija?

V tistem času, ko smo mi prišli, je bil Erasmus program blokirán. Na AEGEE kongresu smo zanj prvič slišali in leta 1985 smo šli v Bruselj, da bi se o njem pogovorili. A nismo vedeli, da se o njem ne moremo pogovoriti. O nečem, kar ni sprejeto, se ni mogoče pogovarjati. Zato smo se odločili, da bomo o programu javno spregovorili, in začeli smo pripravljati novinarske konference, kjer smo govorili o pomembnosti tega programa za študente.

3. S kom ste bili v tistem času v navezi?

Pogovarjali smo se s Komisijo in rekli smo jim: "Mi vam bomo pomagali pri uveljavitvi programa, vi pa nas boste finančno podprli." Prav tako smo bili v navezi z univerzami. Prav zanimivo je, kako slabo so bili evropski rektorji obveščeni o programu, ki se je navsezadnje tikal tudi njih. Mi smo vedeli več od njih.

Prav tako smo bili v kontaktih z različnimi političnimi osebami iz različnih strank. Po mojem mnenju je bilo to ključno za nadaljnji razvoj dogodkov.

4. Zakaj ste se obrnili na francoskega predsednika Mitterranda?

Francija je bila takrat vodilna sila med tremi državami, ki so nasprotovale sprejemu Erasmus programa. Če bi Mitterrand rekel da, potem bi Kohl sledil njegovemu zgledu. Zaradi tega smo se osredotočili na Pariz (prav tako smo tam imeli kontaktne s svetovalcem za izobraževanje). Želeli smo govoriti z Mitterrandom, ker smo vedeli, da se program ne bo nikoli izvajal, če ga bodo še enkrat zavrnil. A zanj je bil ta program majhna reč in nismo mogli kar tako priti do njega. 30. obletnica EGS je bil odličen izgovor za nas. Že pred tem sem dobil povabilo v London skupaj z Mitterrandom, toda nemogoče se je bilo z njim pogovoriti o Erasmus programu.

5. Kako je potekalo kosilo?

Mitterrand ni vedel, da je sestanek zaradi Erasmus programa; mislil je, da gre samo za mlade, nič drugega. Prvo polovico kosila smo poskušali v pogovor poriniti

tematiko o Erasmus programu, a nas enostavno ni poslušal. Nato sem rekel: "Gospod predsednik, ne razumete niti besede tega, kar vam govorim." Resnično sem bil jezen, ko sem izgovarjal te besede. Mitterrand se je ustavil, me pogledal in rekel: "Res je, Erasmus program je blokiran." Nato sem mu rekel: "Ne razumete nas, ne razumete, kaj ta program pomeni za študente." Drugo polovico kosila je predsednik spraševal o programu: kaj je, zakaj je dober, komu koristi, ipd. Naslednji dan pa je na javni televiziji v nekem intervjuju dejal, da se zavzema za uveljavitev tega programa.

6. Kako so se stvari razvijale po tem dogodku?

Evropska komisija se je končno začela pogovarjati z nami. Dejali smo, da bi študentje morali biti bolj vključeni v ta program, saj je navsezadnje namenjen njim. A nas niso poslušali, mi pa smo bili tako jezni na njih zaradi tega. Evropska komisija je bila namreč mnenja, da so edina institucija, ki so dobra za EU. Zato so želeli blokirati AEGEE. Šele mnogo kasneje sem zvedel, da so imeli mesečne sestanke, na katerih so se pogovarjali, kako nas zaustaviti, da ne bi sodelovali pri programu. Bali so se, da bi imeli monopol. In še nekaj; priredili so podatke o programu, od nas pa zahtevali, da jih predstavimo javnosti. To smo zavrnil, saj smo vedeli, da številke niso resnične. Zato so ustanovili ESN, kot nekakšen antipod naši organizaciji.